

Riksdagens protokoll 1998/99:111

Onsdagen den 16 juni

Kl. 09.00 – 13.01

Protokoll
1998/99:111

1 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! I Mjölby kyrka hölls i går en minnesgudstjänst för de två mördade polismännen Olov Borén och Robert Karlström. Deras tragiska bortgång har skapat ett smärtsamt sår i den svenska folksjälen. Vi får aldrig förtrötta i kampen för att stärka respekten för människovärdet och demokratin. Det gäller här hemma, och det gäller i t.ex. Kosovo.

Med denna debatt avslutas ett riksmöte, som omgetts av två val. Det senaste – valet till Europaparlamentet – slutfördes i söndags. Tveklöst blev resultatet från moderat synpunkt en besvikelse – vad avser både andelen och framför allt antalet röster. Valdeltagandet var ju långt svagare än vad åtminstone jag väntat.

Men det finns också ljuspunkter. Vi behöll våra fem moderata mandat. Betydligt fler i den svenska delegationen till Europaparlamentet kommer att vara positiva till EU-samarbetet. Och vår partigrupp i parlamentet går förbi socialistgruppen och blir störst. Den borgerliga direktvalda majoriteten kan därmed bilda en välbehövlig motvikt till den rödgröna dominansen i ministerrådet, där de nationella regeringarna är företrädare.

Göran Persson har länge förfäktat tesen att socialdemokraterna går segrande fram i Europa och att det han kallar ”högerkrafterna” drivs tillbaka. Årets Europaval avslöjar att detta aldrig varit annat än ett önsketänkande.

Även det svenska valet i höstas innebar en försvagning av vänstersidan. Socialdemokraterna gjorde sitt sämsta riksdagsval i modern tid. Göran Persson valde emellertid att stanna kvar som statsminister med stöd från Schyman och Schlaug. Samtidigt markerades en öppning åt höger genom inrättandet av ett superdepartement, lett av två tillväxtministrar. Men resultatet av dessa motstående krafter och strävanden har blivit beslutsvanda och handlingsförlamning. Göran Persson utmärks främst av en tillbakablickande traditionalism, som står i skarp kontrast mot tänkandet hos andra länders ledande socialdemokrater i Europa, som Tony Blair och Gerhard Schröder, för vilka ledorden i det färska gemensamma framtidsprogrammet är ”modern”, ”flexibel”, ”företagaranda” och ”utbudspolitik”.

Under det gångna arbetsåret har vi från regeringen hört mycket prat men fått få konkreta förslag. Det kan belysas med exempel från tre områden: skattepolitiken, arbetsmarknaden och Europasamarbetet.

I regeringsförklaringen inbjöds till överläggningar om framtidens skatter. Samtal har sedan förts i en takt som skulle få en sengångare att tycka det var sävligt. Det senaste är att socialdemokraterna nu äntligen skall skaffa sig en ståndpunkt. Men så länge man inte är beredd att spara på de offentliga utgifterna skapas inte det utrymme för skattesänkningar som krävs för ökad tillväxt, fler företag och nya jobb. Regeringen har all anledning att lyssna på Blair och Schröder när de skriver: "Arbete måste löna sig för individer och familjer. Den största delen av inkomsten måste stanna i fickan hos den som har arbetat för den."

När det gäller frågan om en modernisering av vår otidsenliga arbetsmarknadslagstiftning har regeringen snott in sig på ett sätt som får den gordiska knuten att framstå som en enkel rosett. Först skulle problemen lösas av parterna själva, men de s.k. tillväxtsamtalen mellan LO, TCO, SACO och SAF bröt samman strax före jul. Sprängpunkten var LO:s krav att huvudorganisationerna skulle tilldelas en roll i löneförhandlingarna. Det mötte ett bestämt motstånd inte bara hos SAF utan även hos TCO och SACO. Ett nytt försök med två samsynsmän, Ingvar Carlsson och Svante Öberg, misslyckades också. Trots att arbetsrättsreformen är flera år försenad, innehöll ändå vårpropositionen inget annat än ett besked om fortsatt uppskov till hösten. Och frågan är väl om det kommer något förslag över huvud taget när man har så svårt att efterkomma riksdagens enkla begäran om en ändring av turordningsreglerna att åtgärden måste vänta till nästa år.

I regeringsförklaringen gavs också löften om en mer aktiv Europapolitik. Men socialdemokraterna tvekar beträffande den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, för ett dubbelspel om sysselsättningspolitiken och vägrar att bekänna färg om den gemensamma valutan. Trots att Göran Persson har betecknat Sveriges förhållande till euron som den viktigaste frågan under hans statsministertid, vet han inte själv vad han vill. Hur kan han begära att medborgarna skall bilda sig en uppfattning i frågan när han för sin egen del inte kan säga om ett införande av euron skulle vara bra eller dåligt för Sverige? När kommer informationskampanjen? När presenterar regeringen en realistisk plan för övergången till den gemensamma valutan? När skall kronan anslutas till den europeiska växelkursmekanismen, vilket är nödvändigt för att vi över huvud taget skall få komma med?

Med denna den mest senfärdiga och beslutssvaga av socialdemokratiska regeringar är det inte underligt att vad som är Sveriges hopp och framtid i växande utsträckning lämnar landet. Vi har fått både en företagsflytt och en kunskapsflykt. Vi är långt från Blairs och Schröders vision, där "staten gör allt den kan för att stödja företagande men aldrig tror att den är en ersättning för företagande".

Herr talman! Förklaringen till regeringens beslutsförmåga och uppskovspolitik är naturligtvis i första hand vänstersamarbetet – med andra ord den rödgröna röran. Vänsterpartiets grundidé är att bekämpa enskilt företagande, och Miljöpartiet är i princip motståndare till tillväxt. Båda partierna är dessutom negativa till euron och vill t.o.m. föra Sverige ut ur EU. Hur avser Göran Persson att föra en politik som främjar tillväxt,

företagande och jobb, när de båda stödpartierna stärkta av det senaste valresultatet ställer anspråk på att få påverka Europapolitiken och den del av budgetpolitiken som skatterna utgör? Det sistnämnda är väl åtminstone rätt svårt att komma undan.

Mycket talar för att det under nuvarande förutsättningar bara blir mer av det som de samverkande vänsterpartierna lyckats driva till beslut under det gångna året: åtgärder för att blockera, stoppa och riva ned. Ofta har det gått ut över den kommunala självstyrelsen, som den strafflagstiftning som trots Lagrådets avstyrkan riktats mot försäljning av kommunalt ägda bostäder. Statsministern hotar nu att agera på samma sätt vad beträffar sjukhus. Det har beslutats om en långtgående nedrustning av försvaret. Och planerna på att i förtid stänga kärnkraften har ännu inte återkallats, trots att det verkar svårt att få rättsligt stöd för åtgärden. Närmare besked lär komma senare i dag.

Herr talman! Det moderata alternativet finns tydligt utvecklat i program och motioner. Vi vill göra Sverige till en första klassens företagandena. Vi vill återställa den personliga trygghet vars grund ligger i att ha ett arbete och att kunna försörja sig på sina egna arbetsinkomster. Vi vill utveckla Sverige till ett verkligt utbildningssamhälle genom att skärpa kunskapskraven samt öka skolornas och den högre utbildningens frihet att möta dessa krav.

Vi vill göra Sverige till ett framtidsland för alla genom att ge utrymme för den individens frihet som är mångfaldens värn och trygghetens förutsättning. Vi vill stärka människors möjligheter inför sjukdom och ålderdom genom ett pensionssystem som kombinerar frihet att själv välja med en orubblig försörjningsgaranti och genom en förnyelse av sjukvården som river pyramider och kapar köer. Slutligen vill vi bidra till att skapa det fredens, frihetens och öppenhetens Europa som står enat utan att bli enhetligt och som är starkt i kraft av sin mångfald och dynamik.

Det är mycket som återstår att göra när det riksmöte som nu avslutas blivit ännu ett förlorat år med en tillbakablickande socialdemokratisk regering, stödd av ett bakåtsträvande vänsterparti och ett tillväxtfientligt miljöparti.

Sverige förtjänar bättre än att bli ett politikens Skansen, dit övriga europeer kan resa för att se hur det gick till förr i tiden. Sverige behöver en regering som blickar framåt i stället för bakåt. Sverige behöver en regering som inte lockas in i isolationism och nej-sägeri av sina stödpartier utan utgör en pådrivande och positiv kraft – här hemma och i det europeiska samarbetet. Vi moderater lovar att göra allt vi kan för att detta skall bli verklighet så snart som möjligt.

(Applåder)

Anf. 2 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Lars Tobisson talar om framtidens parti och bakåtsträvare. Jag har en liten lapp som sitter på kylskåpet där hemma. Min son har satt den där bara för att jag skall vara stolt över att vara miljöpartist. Jag vet inte var han har fått den där lappen ifrån. Det är väl från någon skum person. Det är en moderat liten klisterlapp. Där står det: Moderaterna – ett parti för 70-talet.

Jag tycker att det är en ganska bra lapp.

Så har då Tobisson kört sitt vanliga race om att de offentliga utgifterna skall ned och att alla skall bli lyckliga. Man kör ju samma variant i Stockholms landsting och i Stockholms stad där man sänker skatten. Det innebär att skolan och sjukvården får mindre pengar. Jag tycker att det är lite skrämmande. Samtidigt talar Moderaterna om att vi skall ha världens bästa skola. Då ställer man sig frågan: För vem? För alla eller för oss som har råd att betala för våra barn?

Vi har nu en åldersstruktur som visar att det blir allt fler gamla människor i vårt land. Då kan man inte ha som sitt huvudmål i det politiska livet att sänka skatter och skära ned den offentliga sektorn. Det håller inte.

Det behövs fler vuxna i skolan, och fler vuxna i skolan innebär också ökade lönekostnader. Det är alldeles för stora klasser i Sverige i dag. De är inte för små, utan de är för stora. Jag har varit ute i väldigt många skolor inför det förra valet, och alla var överens om samma sak, nämligen att det behövs fler vuxna i skolan. Moderaternas enda svar på detta är: Mindre skatter – skär ned den offentliga sektorn. Jag tycker att det är bedrövligt.

Sedan kommer då detta med tillväxt. Det handlar ju om tillväxtens innehåll. Det finns flera partier som har förstått att man måste tala om tillväxtens innehåll och inte bara tillväxt i allmänna flummiga termer. Det är innehållet i ekonomin som är intressant. Det finns naturligtvis mängder med saker som måste växa. Men det finns också andra saker som definitivt inte skall växa utan som skall dämpas. Det är kvaliteten i ekonomin som är intressant, inte bara uppblåsta volymer. Det måste alla vi som håller på med ekonomisk politik och politik över huvud taget lära oss.

Jag har några frågor till Lars Tobisson också. I den här valrörelsen har ni gått ut väldigt hårt, särskilt de som drivit personvalskampanjer, och talat mycket om äganderätt. En av framtidens stora frågor är genteknik. Jag har funderat väldigt mycket på detta med äganderätten och gentekniken. Jag undrar hur Moderaterna ser på detta med klonade människor. Jag har aldrig hört Moderaterna tala om kloning i sig. Det är en av de stora framtidsfrågorna, och Moderaterna säger ju gärna att man är ett framtidsparti. Patent på fröer har med äganderätten att göra. Det är en av de absolut största framtidsfrågorna. Skall ett företag få äga alla fröer och varje frös avkomma, om jag uttrycker det så? Är det rimligt? Jag har aldrig hört Moderaterna uttala sig om detta trots att det kanske är 2000-talets största fråga.

Marknad är väldigt fint också, tycker Lars Tobisson. Det finns mycket fint i marknaden. Jag har en väldigt konkret fråga: Skall vi inte nu låta marknadsekonomin principer slå igenom när det gäller kärnkraften och låta kärnkraften betala sina egna försäkringskostnader? Vore inte det rimligt? Skulle inte Moderaterna som marknadsekonomin främsta företrädare i vårt land – säger man själv i alla fall – kunna enas med Miljöpartiet om att försäkringskostnaderna för kärnkraften skall betalas av kärnkraftsbolagen?

Anf. 3 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Birger Schlaug bekräftar riktigheten i mitt anförande där jag beskrivit Miljöpartiet som ett tillbakablickande tillväxtfientligt parti.

Hela hans inlägg går ut på detta. De exempel han tar fram, t.ex. detta om försäkringsbolagen och deras relation till kärnkraften, har förekommit i sådana här debatter så många gånger. Birger Schlaug vet sedan länge att han är ute på felaktig mark. Detta anger ju inte någonting om kärnkraftens risker. Man kan inte ta den typen av stor risk som en olycka skulle innebära på ett bolag även om sannolikheten är oerhört liten för att en sådan olycka skulle inträffa.

Sedan säger Birger Schlaug att vi vill ge skolan och sjukvården mindre pengar. Det är alldeles fel. Moderata kommuner satsar mer på skolan än kommuner som är styrda av socialistiska majoriteter. Det grundläggande är att vi säger att vi måste skapa flera resurser i Sverige. Det gör vi genom tillväxt på väl fungerande marknader. Det är därigenom som vi sedan kan avdela medel för det som är den kommunala eller offentliga verksamhetens kärnområden. På den kommunala sidan rör det sig om skolan, vården och omsorgen. Där vill vi ha den mest effektiva användningen av de tillgångar som vi kan tilldela den här verksamheten.

Detta är den moderata politiken. Miljöpartiet är fast i ett tänkande där man fördelar, där man låter offentliga myndigheter ansvara för verksamheten och där man därmed når sitt mål att inte få någon tillväxt i ekonomin.

Anf. 4 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Det är fullt riktigt att vi tycker att man skall ha en bra fördelningspolitik. Vad händer om man har en fördelning så att människor som har lite får mer? Jo, de börjar handla tjänster och mer basvaror. Är inte det bra för ekonomin? Stimulerar inte det en ekonomisk utveckling? Därför är det viktigt med en fördelning.

Sedan måste jag ta upp detta med försäkringskostnaderna för kärnkraften. Det är en marknadslösning. Moderaterna värnar mer om kärnkraften än om marknadsekonomin. Det tycker jag är lite lustigt. I Ekonomisk Tidskrift har det varit den ena artikeln efter den andra om hur man just skall lösa detta. Det intressanta är om det finns en lösning för detta, som t.ex. har skissats i Ekonomisk Tidskrift och i internationella ekonomiska tidskrifter. Om vi kan komma överens om att det finns en lösning för detta, är ni då intresserade av den principen att kärnkraftsbolagen skall betala sina egna försäkringskostnader? Är ni intresserade om vi hittar lösningar?

Sedan var det detta med tillväxten igen. Det finns väldigt mycket som är viktigt med tillväxt. Ett sätt att skapa en god tillväxt, enligt vårt synsätt, är att försöka sänka skatt och avgifter på arbete och höja dem på miljöförstöring. Det kallas för grön skatteväxling. Alla partier i Sveriges riksdag har skrivit under denna tanke i den stora skatteväxlingsutredningen – utom ett, nämligen Moderaterna.

Det tycker jag är lite synd. Det finns andra konservativa partier i Europa som tycker att grön skatteväxling är nödvändigt. Dels skapar det fler jobb, dels stimulerar det teknisk utveckling. Om vi talar om att skatten på arbete kommer att minska steg för steg och att skatten på miljöförstöring kommer att öka steg för steg, hur kommer företagen då att investera? Jo, på samma sätt som man tidigare har investerat bort människor som har kostat mycket kommer man i framtiden att investera bort miljöförstöring, som också kommer att kosta mer i framtiden.

Det här är viktigt och det skapar en god ekonomisk tillväxt – inget flummigt, utan en god hållbar ekonomisk tillväxt.

Anf. 5 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Problemet med det som Birger Schlaug kallar för grön skatteväxling är att vi redan har genomfört det ena ledet, nämligen att höja skatterna på olika miljöstörningar. Vi har de högsta skatterna i den vägen över huvud taget. Därför har vi genomfört det ena ledet.

Det andra ledet, att sänka skatter på inkomster och på arbete, återstår. Det har inte Birger Schlaug visat något som helst intresse för. Skulle han fortsätta att höja skatterna på miljöstörande verksamhet skulle det bara innebära att skatterna avtog därför att den ekonomiska aktiviteten i landet avtog, och vi skulle inte få något utrymme för de skattesänkningar på arbete som är nödvändiga för att komma vidare i vår ekonomiska utveckling.

Det är här vi skiljer oss. Vi menar att vi måste sänka skatteuttaget generellt och särskilt på arbete för att kunna få en utveckling där vi har resurser att fördela till t.ex. skola, vård och omsorg i kommunerna.

Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det var väntat att Lars Tobisson skulle kritisera samarbetet mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag tror inte att det var oväntat för någon. Jag förstår det. Ert enda hopp är ju att vårt samarbete skall spricka. Ni har inte av egen kraft kunnat få majoritet för er politik, och nu ser ni möjligheten att samarbetet skall spricka.

Jag tror att det är en ambition som kommer på skam. Jag tror inte att något av våra partier har någon annan ambition än att fortsätta samarbetet, och det av ett mycket enkelt skäl, Lars Tobisson. Det behövs mer av rättvisa. Det behövs mer av satsningar för att komma till rätta med arbetslösheten. Det behövs mer av jämställdhet, av regional balans, av modernt tänkande än vad högern kan prestera. Det gäller också i EU.

Det förvånar mig att Lars Tobisson inte har någon kritisk kommentar till det faktum att hela EU-projektet, får man väl säga, saknar mycket av legitimitet. Det finns ingen demokratisk förankring. Högern har gått framåt, men det har också Vänsterpartiet gjort. Det är vi naturligtvis glada över, men vi är också oerhört bekymrade över den svaga förankring som det här projektet har. Jag hade väntat mig några kritiska kommentarer eller resonemang kring detta faktum. Det är en demokratins kris som vi ser i form av sviktande valdeltagande och intresse.

Jag undrar: Vad har högern tänkt omkring de här frågorna? Ni ser ju att människor vänder projektet ryggen i stora stycken. Det är de högavlönade och välbärgade som går till röstlokalerna. Det här är ju också en fråga om demokrati. Tycker ni att det är bra att vi får en politik som utvecklar sig till ett eliternas projekt och att resten av befolkningen stannar hemma?

Ni får ju inte ökat stöd för era idéer utan valdeltagandet sjunker totalt, och vi får ett minskat stöd för politiken som redskap för att skapa förändringar och bygga demokratiska och rättvisa samhällen. Jag skulle vilja höra hur Lars Tobisson ser på det.

Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Jo, Gudrun Schyman, vi arbetar för att förankra Europasamarbetet hos människorna. Vi gör det sedan lång tid tillbaka. Det har stått på vårt program att säga ja till Europa ända sedan början av 60-talet. Det arbetet kommer att fortskrida, och det kommer att leda till resultat.

Men tyvärr finns det de som motarbetar detta, som Gudrun Schyman och hennes vänsterpartister. De går in för att sabotera strävandet efter samarbete. De arbetar för att Sverige skall isolera sig, att vi skall vara oss själva nog. Med den attityden kan man se vad resultatet blir. Se bara i Kosovo. Där har den enda kvarvarande kommunistiska makthavaren drivit linjen att vända sig bort från Västeuropa, till skillnad från andra befriade stater i Öst- och Centraleuropa. Man har ägnat sig åt den typ av politik som följer i isoleringens spår, folkfördrivning och förföljelse av sina grannar.

Det är inte en linje som vi vill företräda. Vi tror på samarbete, och vi kommer att lyckas att förankra Europatanken allteftersom samarbetet fortskrider, trots Vänsterpartiets försök att sabotera.

Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Om vi skulle ha saboterat skulle vi väl inte ha ställt upp i val över huvud taget. Sverige är medlem i den europeiska unionen, och alla politiska krafter finns där och skall finnas där. Vi arbetar naturligtvis för att försöka demokratisera, för att försöka lyfta upp de viktiga frågorna, nämligen arbetslösheten och de ekonomiska orättvisorna.

Jag tycker att vi borde kunna enas i ett gemensamt ansvar för att också kunna föra en saklig och intellektuellt hederlig diskussion om demokratibristerna, Lars Tobisson. Det borde också beröra er, om ni inte har den mycket förlegade demokratiuppfattningen att det är bra att politiken blir ett eliternas projekt och att resten inte behöver bry sig. Det var de frågorna som jag ställde.

EU håller på att utveckla sig till ett elitprojekt. Det får allt mindre politisk legitimitet samtidigt som vi ser att arbetslösheten är otroligt hög. Den minskar inte i EU, trots att man i långa stycken för en ekonomisk politik som passar moderaterna som hand i handske. Det är förvånande att det då inte sker någon förbättring i EU, att vi inte ser en minskande arbetslöshet, att vi inte ser blomstrande samhällen med ökad rättvisa, ökad jämlikhet och jämställdhet. Det är ju inte det recept ni utfärdar som är lösningen. Det måste väl på något sätt få er att fundera i nya banor.

Demokratin måste vi värna om tillsammans, Lars Tobisson. Det var därför jag ställde frågan: Hur ser ni på utvecklingen, den utveckling som innebär att allt större grupper av människor står utanför? Jag har anledning att tycka att vi skall visa människor respekt och bjuda in till delaktighet. Vad har ni för recept för att det skall bli möjligt?

Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Jag förstår ärligt talat inte Gudrun Schymans argumentationslinje. Vi saboterar inte, säger hon. Vi ställde upp i valet.

Men det handlar ju inte om detta. När ni ställde upp i valrörelsen gjorde ni det för att avlegitimera EU-tankens. Ni ville anmäla er avsikt att gå ur. Ni ville tala om att allt det som pågår är något som ni inte vill ta

del av. Det är klart att man inte på det viset stöder strävandena efter mera samarbete i Europa.

Gudrun Schyman säger att allt färre delar tanken på ett samarbete i Europa. Försök att tala om detta för de länder som har befriats från socialistiskt vanstyre och kommunistiskt förtryck. De vill inget hellre än att få komma med. Det är Gudrun Schymans stora dilemma. Hur skall hon bete sig med sitt eget EU-hat när de som har blivit befriade från hennes gamla kompisar säger: Vi vill ingenting hellre än att delta.

Det är detta som är framtiden, att vi flätar länderna närmare samman för att förhindra den typen av katastrofer som har inträffat i Kosovo.

Anf. 10 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Lars Tobisson: Välkommen tillbaka i partiledarrollen! Jag ser fram emot många och långa debatter. Det har alltid varit uppfriskande.

Tage Erlander sade en gång att den borgerliga oppositionens största fiende är verkligheten. Det är inte utan att jag kommer att tänka på det citatet när jag lyssnar på Lars Tobisson. Han fortsätter samma anförande som han höll här i kammaren 1996 och 1997. Sedan kom Bildt in som inhoppare 1998. Nu är det återigen samma tal om hur uselt det går för Sverige, om hur vi halkar efter.

Sverige är det land i den europeiska unionen som just nu har den snabbaste ekonomiska utvecklingen.

Lars Tobisson nämnde inte ens arbetslösheten. Varför? Beror det på att den just nu sjunker kraftigast i Sverige i den europeiska unionen? Vi har just nu 4,9 % öppen arbetslöshet. Vi har 130 000 nya jobb på ett år. Vi har tillväxtsiffror, alltså en beskrivning av hur ekonomin och vår samlade produktion utvecklas, som visar att vi når 3,6 %. Vi når drygt 4 % i industriproduktionen. Vi ligger i topp. Vi har ingen inflation i Sverige. Alla som har lån vet att räntorna är låga. Framtidstron i hushållen är stor.

Så ser det ut i det Sverige som Lars Tobisson nyss beskrev.

Visst har vi problem. Det är självklart. Det finns mycket som vi behöver rätta till. Men vi kommer aldrig att kunna föra en debatt om tillståndet i vårt land om vi inte är rättvisa och beskriver oss på det sätt som verkligheten faktiskt representerar.

Hur skall vi kunna föra en debatt om framtiden om vi vägrar att se de framgångar vårt land når? Ibland verkar det t.o.m. som om man på moderat håll vägrar glädjas över de framgångar vi når.

Vi vann handbolls-VM i går, Lars Tobisson. Det var också roligt. Svenska fotbollslandslaget vinner sina landskamper igen. Det är också roligt.

Det finns faktiskt mycket som man kan peka på, inte minst i det grundläggande för samhällsutvecklingen, som går åt rätt håll.

Visst kunde väl regeringen vara bättre. Det tycker jag också. Men förklara för mig, Lars Tobisson, med det upplägg av debatten du har valt, när du beskriver socialdemokratins uselhet och vår oförmåga att styra landet, varför det är Sverige som just nu utvecklas bäst i Europa när vi uppenbarligen har en så usel statsledning. Hur går det ihop, om det inte är så att det är verklighetsuppfattningen som är fel hos moderaterna?

(Applåder)

Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Statsministern svarar naturligtvis inte på de frågor jag ställde till honom i mitt anförande. Han tar sig tid till en replik där han berömmar sig av det ena och det andra. Han berömmar sig bl.a. av att vi tar guld i handbolls-VM. Jag förstod inte riktigt sambandet.

Jag är också glad över detta. Det skall jag gärna medge. Jag kommer från handbollens huvudstad, Göteborg. Jag har spelat mycket handboll i mina dagar. Jag tog med stort intresse del av vad som hände på TV-skärmen i går kväll, i stället för att göra det som jag kanske skulle göra, nämligen förbereda den här debatten.

Men det är inte så enkelt som statsministern framhåller. Den senaste arbetslöshetssiffra som redovisats anger att arbetslösheten förra veckan steg med närmare 50 000 personer jämfört med veckan före. Det finns säsongsmässiga förklaringar till detta. Men jämfört med samma vecka förra året – då har man särhållit det inflytandet – är det 20 000 fler öppet arbetslösa.

Antalet i arbetsmarknadsåtgärder har minskat med ungefär lika mycket.

Det betyder att efter ett år är läget vad beträffar den totala arbetslösheten i stort sett oförändrat. Det borde inte vara något att skryta med för den som av experterna har fått höra att målet att få ned den öppna arbetslösheten till 4 % nästa år inte kommer att uppnås.

Att, som statsministern gör, uppträda med den här typen av statistik baserad på en passerad tid tror jag inte väcker särskilt mycket förtroende.

Anf. 12 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Det var väl inte så där alldeles uttömmande, Lars Tobisson. Den statistik Lars Tobisson hänvisar till är säsongmässig variation; det vet alla. Dessutom är det veckovis förskjutning gentemot föregående år. Vi ligger på ett kraftigt fall för arbetslösheten, under 5 % för första gången på många år, och vi har 130 000 nya jobb.

Det märker vi i samhället. Det ser alla som vill se. Men om man har bestämt sig för att det går dåligt för Sverige, och om man har bestämt sig för att man inte blir glad när Sverige har framgångar ser man inte sådant.

För Moderaterna är det så att hela deras argumentation, hela deras politik är uppbyggd på tanken att socialdemokratin inte skall kunna regera. När vi firar dessa framgångar för landet, låt oss då glädjas över dem. Låt oss lägga det andra åt sidan. Låt oss nu diskutera vad vi kan göra med den styrka vi har återvunnit. Låt oss stärka rättvisan, hålla ihop Sverige regionalt, se till att vi är med längst fram när det gäller utbildning och forskning med de resurser som vi nu skapar själva och inte lånar. Det är viktigt.

Min lilla enkla fråga varför det går så bra för Sverige när vi har en så, enligt Moderaterna, dålig regering fick vi kanske inget svar på.

Vi vänder på det och säger så här: En gång i tiden hade vi, enligt moderatledaren Bildt, den mest kompetenta regering Sverige någonsin haft. Då gick det ohyggligt dåligt för Sverige. Om Lars Tobisson inte kan förklara varför det går bra för Sverige när vi har en dålig regering, förklara då varför det gick fullständigt åt skogen för Sverige när vi hade den mest kompetenta regering som någonsin skådats.

(Applåder)

Anf. 13 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Jag har ju försäkrat statsministern att jag gläder mig när det går bra för Sverige. Jag är glad för att vi tog guld i handbolls-VM. Men jag kan inte glädja mig åt en politik som regeringen för som inte kommer att leda till den tillväxt i landet som kan ge fler företag och nya jobb.

Det har jag efterlyst, men statsministern svarar inte på vad han tänker göra åt detta.

Om allt arbete tas med i beräkningen när man gör jämförelserna, t.ex. de som går kunskapslyftet, blir den verkliga arbetslösheten i Sverige nära 11 %. Det är ett stort samhällsproblem, men det är framför allt ett problem för dem som har olyckan att bli berörda av arbetslöshet.

Landets problem accentueras av att det samtidigt råder brist på viktiga yrkeskategorier. Det handlar om allt från tekniker och sjuksköterskor till svetsare. Läget förvärras av att bristgrupper med eftertraktad kompetens, t.ex. civilingenjörer, lämnar landet för högre löner och lägre skatter på annat håll. Detta är obestridligt. Det har diskuterats under det gångna året. Det är kanske den fråga som verkligen har tänt i den svenska debatten. Men statsministern gör ingenting åt det. Han nöjer sig med att säga: Det går så bra för Sverige, inte bara i handbolls-VM, utan även i fotbolls-VM. Det är ett lättsinnigt sätt att agera.

Det räcker sannerligen inte att sänka skatten för några hundratal utländska experter. Vi måste råda bot på strukturfelen i Sveriges ekonomi. Det gäller att sänka skattetrycket generellt, särskilt på arbete. Det gäller att avreglera olika marknader, framför allt arbetsmarknaden, där behovet av flexibilitet har betonats av Göran Perssons kolleger Blair och Schröder. Det är intressant att konstatera att när framtida socialdemokratisk politik formas ute i Europa är de svenska Socialdemokraterna inte med. (Applåder)

Anf. 14 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det är märkligt att Lars Tobisson hela tiden upprepar att Sverige skall ha en sådan ekonomisk politik som man har i EU för att komma till rätta med arbetslösheten. Ändå är arbetslösheten 16, 17 och 18 miljoner människor i EU. Jag tycker att det väldigt klart visar att den ekonomiska politik som enbart går ut på att sänka skatter och avreglera arbetsmarknaden inte leder till att människor får arbete och välfärd.

Det är ju inte så, Lars Tobisson, att vi måste välja: Antingen skall alla ha jobb, men då leva i en stor otrygghet där många hamnar utanför, eller också skall vi ha trygghetssystem men arbetslöshet. Det går att kombinera detta. Det går faktiskt att bygga samhällen där alla människor som kan och vill arbeta har ett arbete, har trygghet på jobbet, har en lön att leva av och har en social välfärd som är väl utvecklad.

Det är den kombinationen, den ekonomiska politiken och den sociala politiken som vi vill utveckla. Det är det vi håller på med i samarbetet med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Detta är inte någon utopi. Det är helt möjligt. Man måste inte anpassa sig för anpassningens egen skull, om man ser att det inte leder till de politiska mål och resultat man vill ha.

Jag är naturligtvis glad över det val som har varit, eftersom Vänsterpartiet har gjort ett bra val. Men vi är mycket bekymrade över att valresultatet blev så dåligt. Det kan vi se i hela EU:s område. Det sviktande

förtroendet för politiken, den bristande legitimiteten för det här samarbetsprojektet måste leda till att vi, samtliga, för en ordentlig diskussion om demokratifrågorna.

Det går inte att säga att folk är dumma, stannar hemma, har inte förstått; det är bara informationsbrist, och nu kör vi på precis som vanligt. Det måste leda till att vi på allvar funderar över hur vi kan öka insynen och delaktigheten i de politiska systemen. Vi måste våga ha en systemkritik utan att hela tiden snegla på opinionssiffror.

Tendensen med ett stort utanförskap och en bristande tilltro till politiken som verktyg är något bland det mest oroande vi kan se. I glappet mellan folk och folkvalda, i avståndet mellan de politiska talarstolarnas retorik och samtalen vid köksborden kan vi se hur andra krafter växer – antidemokratiska krafter, krafter som talar om starka män och ett odemokratiskt beslutsfattande. Det växer krafter som har rasism, nazism och främlingsfientlighet på sin dagordning. De växer ur en misstro och en känsla av vanmakt, som faktiskt delas av alltfler. Det gäller i Sverige. Det gäller i de andra EU-länderna också.

Vi som ser politiken som ett verktyg för att föra människors talan, skapa förändringar och bygga ett samhälle som är till för människorna måste se det som en allvarlig signal. Därför hoppas jag att valresultatet innebär att vi får en öppen och saklig debatt.

Vänsterpartiet har presenterat några förslag till vad man skulle kunna göra. Jag förutsätter att det är en debatt som kommer att fortsätta, där alla partier deltar på ett öppet sätt. Jag skräms lite av de tendenser som finns, att man inte skall tala öppet, att vi inte skall lyfta fram de stora politiska frågorna till ställningstagande. Jag skräms av ord som lojalitet, när det i själva verket handlar om respekt – respekt för väljarna. Det skall vi visa som politiker. Vi skall ta människors ställningstagande i valet på allvar. Vi skall inte förklara för dem att de inte har förstått bättre eller att de är lata. Det här är ett uttryck för en mycket allvarlig demokratiförlust. Det känner människor på huden: Om de däruppe inte bryr sig om mig, tänker inte jag bry mig om dem. Man kan inte säga att det är fel att reagera på det sättet.

Vi borde ha en ömsesidighet i politiken. Politiken bygger på ett förtroende. Vi får väljarnas förtroende. Det måste förutsätta att vi hela tiden försäkrar oss om att vi har det förtroendet, att vi handlar så att förtroendet finns kvar och växer. Det förutsätter att vi hela tiden för en dialog med de människor som ger oss förtroendet, att vi lyssnar och lär, att vi är tillgängliga, att vi öppnar våra politiska diskussioner och system för insyn och delaktighet.

Det vi ser i dag är något helt annat. Det måste vi ta på allvar. Jag förutsätter att detta är en fråga som berör alla partier och att vi kan vara överens om att vi inte kan sköta en sådan debatt partiinternt. Frågan måste gå ut för en grundlig debatt i hela samhället, där vi bjuder in människor att delta.

Det kom en trevlig insändare från finansmannen Robert Weil i en debattartikel i Dagens Nyheter häromdagen. Vi kapitalister bör tacka löntagarna för allt de har avstått till fördel för oss, skriver han. Det var väl ett snällt påpekande. Det är trevligt av honom att tacka för det. Det borde kanske fler göra. Det är många som har skott sig på utvecklingen. När vi ser utvecklingen är det rimligt att vi kräver en annan fördelning, en bättre

balans i fördelningen. Det är det vi skall ägna oss åt nu, resten av mandatperioden.

Vi skall ägna oss åt att diskutera arbetslösheten och försöka utforma en politik som gör att arbetslösheten går ned och sysselsättningen stiger. Vi skall försöka utforma en politik som gör att de regionala obalanserna blir mindre och helst försvinner. Vi skall utforma en politik som gör att klyftorna i samhället minskar. Vi har stora segregationsproblem i storstäderna.

Vi skall ägna oss åt att utforma en politik som tar nödvändiga miljöhänsyn, så att vi får en miljöomställning. Det ger dessutom jobb.

Vi skall diskutera arbetstidsförkortning som en modern, viktig arbetsmarknadsreform. Det finns mycket sådant att göra.

Vi skall diskutera jämställdheten. Vi har nu, igen, fått rapporter om lönediskriminering. JUSEK lade fram en rapport i veckan som visade på att redan ingångslönerna för unga kvinnor ligger betydligt lägre än lönerna för män. Kvinnor tar inte för sig. Vi är inte lika uppstudsiga, inte lika självsäkra när vi löneförhandlar. Det är säkert så. Men var ligger ansvaret? Vad har arbetsgivaren för ansvar? Vilket ansvar har vi som politiker för att göra något åt frågan, när vi ser att det pågår en öppen diskriminering?

Lagstiftning finns. Vi använder den när det gäller annan diskriminering. Sådana frågor måste vi ta på allvar och diskutera. Det är de här frågorna som kräver ett samarbete mellan arbetarrörelsens partier, med partier som har miljöinsikt. Det är därför vi skall värna om samarbetet.

Jag kan inte se någon som helst anledning till att gå högern och borgerligheten till mötes, att lämna öppet för dem att föra en politisk diskussion och fatta politiska beslut som vi vet inte råder bot på de stora problemen. Självklart skall vi fortsätta ett aktivt samarbete för att göra något åt orättvisorna. Det är vårt uppdrag. Det är det uppdrag vi har fått av väljarna. Det finns ett parlamentariskt underlag för det i riksdagen.

Jag kan se framför mig att samarbetet måste utvecklas på EU-nivå. Vi har ett nytt läge i EU-parlamentet, där högern har gått framåt. Högern och de borgerliga är nu störst i EU-parlamentet. Frågorna finns på dagordningen också i EU: arbetsmarknadsfrågor, den ekonomiska politiken, hur vi skall kunna utveckla den för att göra något åt arbetslösheten. Också på den nivån, i EU-politiken, krävs ett samarbete mellan vänsterkrafterna, mellan miljömedvetna, mellan arbetarrörelsens partier. Det är också de partierna som på allvar kan ta itu med demokratifrågorna.

Vi som tillhör partier som har en grund i folkrörelsen, vi som är vana vid att diskutera frågor utan att man för den skull behöver befinna sig i flygplan, i Bryssel eller i slutna sammanträdesrum – vi har ett stort ansvar. Jag ser att vi har goda möjligheter att under den här mandatperioden också uppfylla det ansvar och det förtroende som många väljare har gett oss.

(Applåder)

Anf. 15 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag är uppriktigt intresserad av en sak som Gudrun Schyman skulle kunna få tala om för mig. Jag har ställt frågan förut, men jag har inte fått något begripligt svar.

Vad kommer det sig att det svenska Vänsterpartiet har hamnat i en så oerhört nationalistisk tradition? T.o.m. en ledamot av Vänsterpartiet här i kammaren har i en intervju påpekat att andra vänsterpartier i Europa motarbetar nationsgränser, men att det svenska Vänsterpartiet slår vakt om nationalstaten i oerhört hög grad.

Gudrun Schyman nämnde här att hon inte vill ha uppgörelser i slutna rum. Men mellanstatligt samarbete betyder ju ofta att just representanter för staterna sitter i slutna rum. Den europeiska unionen är ju ett försök att få ett folkligt förankrat internationellt samarbete. Jag är precis lika bekymrad, eller ännu mer bekymrad, som Gudrun Schyman över att det folkliga engagemanget inte är större, men vägen kan ju inte vara att avskaffa det enda seriösa försök som har gjorts att få ett internationellt samarbete folkligt förankrat.

Vänsterpartiet sjunger Internationalen på första maj, men alla andra dagar motarbetar man internationalism, vill jag påstå.

Vi lät riksdagens utredningstjänst ta reda på hur Vänsterpartiet och dess företrädare har ställt sig när det har gällt svensk medverkan i internationella organisationer, och svaret är ganska förskräckande:

Sveriges medlemskap i Nationernas förbund – Vänsterpartiets företrädare sade nej.

Sveriges medlemskap i Europarådet – Vänsterpartiets företrädare sade nej.

Sveriges medlemskap i Internationella Handelsorganisationen – Vänsterpartiet sade nej.

Sveriges medlemskap i Nordiska rådet – Vänsterpartiet sade nej.

Sveriges medlemskap i EFTA – Vänsterpartiet sade nej.

Sveriges medlemskap i det ekonomiska samarbetet EES – Vänsterpartiet sade nej.

Sveriges medlemskap i den europeiska unionen – Vänsterpartiet sade nej.

Detta är ju en ganska förskräckande lista. Frågan måste ställas: Varför är det bara på första maj som ni sjunger Internationalen? Varför motarbetar ni internationalism i så många andra sammanhang?

(Applåder)

Anf. 16 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Vi motarbetar inte internationellt samarbete, men vi kräver respekt för demokratin i allt samarbete på vilken nivå det än är. Det går inte att samarbeta och fatta beslut ovanför huvudet på väldigt många människor. Det leder till en demokratis kris, och det ser vi ju väldigt tydligt när det gäller EU-projektet.

När vi sade nej till ett medlemskap i den europeiska unionen var det just dessa frågor som var avgörande för oss. Vi förespråkar ett mellanstatligt samarbete, på precis det sätt som det mesta av det internationella samarbetet går till i t.ex. FN och FN:s underorganisationer.

Skillnaden mellan detta och det mellanstatliga samarbetet är ju att vi faktiskt får en förankring av frågorna här innan vi slutgiltigt tar ställning till om vi skall gå med på vissa beslut eller inte. Det ger ju möjlighet för fler att vara med. Det ger möjlighet till en öppen demokratisk process som inte är möjlig vid ett överstatligt samarbete. Det är det som är den stora skillnaden.

Självklart skall vi samarbeta. Självklart är vi ett internationalistiskt parti. Det råder ingen tvekan om det. Men vi kan inte hoppa över det steg som heter demokrati. Jag tycker att om det är någonting som historien har lärt oss, så är det väl att stora centralstyrda politiska projekt och unioner inte har varit utvecklande för människor, samhällen och länder.
(Applåder)

Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Detta är ett oerhört viktigt ämne, så här måste vi vara väldigt noga.

Vi har förordat ett mellanstatligt samarbete, säger Gudrun Schyman. Som jag gick igenom har det varit lite si och så med det också – men, okej, ni var för FN. Det är oerhört viktigt att få en förankring här, säger Gudrun Schyman och syftar på riksdagen. Ja, men det är ju inte det vi talar om, utan om hur vi skall få en folklig förankring också av hanteringen av internationella frågor.

Vem har gått på gatan eller på ett torgmöte och där hört vad som skall göras i Europarådet? Vem har hört något flammande appelltal om vad som skall hända i OSSE? Det är det ju ingen människa som har gjort. Men i den europeiska unionen har man bestämt sig för att man skall försöka att få också ett folkligt engagemang i de frågor som berör alla på vår kontinent. Det är därför man har inrättat Europaparlamentet.

Jag är den förste att hålla med om att denna idé hittills inte har förverkligats fullt ut. Det beror på systemfel i den europeiska unionen som vi, som älskar europeiskt samarbete, är de första att försöka rätta till men som ni, som vill lämna alltihop, naturligtvis inte får någon riktig kraft att ta itu med.

Låt oss inte glömma bort att det finns problem som berör alla människor på den här kontinenten. Då finns det vänsterpartister som säger: Men det är 300 miljoner människor, och var och en får ju för litet inflytande. De talar olika språk, de har olika religion osv. Då har jag ställt frågan förut om kineserna, som är en miljard. De talar också olika språk. Men det finns ju frågor som angår alla i hela Kina, och demokratiörelsen i Kina kämpar för att de skall få rösträtt. Vad är Gudrun Schymans besked till den kinesiska demokratiörelsen? Är det att de får dela upp Kina, att det inte går att ha demokrati för en miljard människor?

Naturligtvis hoppas vi att det allra mesta i Kina skall bestämmas på lokal och regional nivå, men sådant som berör hela landet måste ju bestämmas på den nivån.

På samma sätt står Europa för ett antal utmaningar som angår alla européer. Dessa frågor skall unionen hantera. Där skall unionen stå stark, och där skall vi ha ett folkligt inflytande. Då kan vi inte avskaffa EU, utan då skall vi utveckla EU.

(Applåder)

Anf. 18 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det är märkligt att det inte är fler än Lars Leijonborg som är så entusiastiska över det här. Det är ju märkligt att folket uteblir när man skall gå till valurnorna för att rösta på denna folkliga församling som EU-parlamentet, enligt Lars Leijonborg, innebär. Det är mycket

märkligt att det är så få som har förstått så mycket som Lars Leijonborg har förstått.

Jag tror att det faktiskt finns en allvarlig motsättning mellan det faktum att man flyttar beslut till Bryssel och ett parlament som skall kunna representera så väldigt många människor och att tro att detta är representativt.

Jag vet att vi har helt olika uppfattningar om detta, Lars Leijonborg. Ni vill ha en federation. Vi vill inte det. Vi tycker att parlamentet i länderna skall utgöra en demokratisk förankringsprocess som är möjlig och nåbar, gärna också decentraliserad till landsting och kommuner. Vi måste göra det möjligt för människor att delta.

Det är väl synd att vi inte har hört någonting på gator och torg om Europarådet, OSSE och deras arbete. Det som är just en av bristerna är att vi inte heller har hört så mycket om EU-politiken och det arbetet mellan de två valen till Europaparlamentet. Det är just det som är bristen, och det är väl just det som vi måste diskutera. Hur skall vi få ut information? Hur skall vi kunna diskutera dessa frågor med människor? Hur skall vi kunna bygga upp strukturer som på ett meningsfullt sätt berör människor så att vi alla tycker att det är viktigt och vill delta i det?

Det är strukturfel, systemfel i den europeiska unionens uppbyggnad, och det kan vi ju inte blunda för efter det här valet, Lars Leijonborg.

Anf. 19 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Gudrun Schyman talade mycket om öppenhet och tydlighet som nödvändiga ingredienser för att människor skall förstå vad som händer och för att det demokratiska arbetet skall anses pågå i det politiska livet. Om man följer hur Gudrun Schyman hanterar sin verksamhet tillsammans med regeringen är det klart att man kan säga att det möjligen är en stor öppenhet i en del frågor. Det kan jag nog hålla med om. Men det är inte direkt någon tydlighet i fråga om vart man är på väg, eller anser sig vara på väg, som blir resultatet av den här öppenheten. Det är ändå det som rimligen är grunden för människors förmåga och möjlighet att värdera en politisk inriktning; att den är tydlig och att man vet vad den innebär.

Nu lyssnade jag på Gudrun Schyman under hennes inlägg, och hon berättade om vad som skall hända de kommande tre åren. Det skall bli intressant att höra om statsministern säger samma sak. Gudrun Schyman talade om att vi skulle diskutera. Det kommer ju också att framgå tydligt av protokollet från dagens sammanträde. Vi skall diskutera ett antal frågor, säger Gudrun Schyman. Vi skall diskutera arbetslösheten. Vi skall diskutera jämställdheten.

Vi skall också, säger hon, diskutera den regionala obalansen, för att ta ett exempel. Därmed antyder Gudrun Schyman att det bakom hennes resonemang finns konkreta, tydliga planer på vad som skall hända – i samverkan med regeringen får man förmoda, men det får antagligen statsministern berätta om. Bara för att höra om det finns något bakom detta skall jag be Gudrun Schyman att nämna de fem viktigaste åtgärder som hon tänker vidta för att eliminera, som hon sade, den regionala obalansen de närmaste åren. Nämn bara de fem viktigaste!

Anf. 20 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tror, Lennart Daléus, att det är viktigt med öppenhet i politiken. Jag tror också att det är viktigt med öppenhet när man samarbetar mellan olika partier. Jag tror inte att det är nödvändigt att man utplånar sig själv som politisk kraft och stänger in sig bara för att man har ett samarbete.

Jag tror att politiken som helhet vinner på en öppenhet så att väljarna, som ju är våra uppdragsgivare, vet vad vi håller på med. Det är väljarna som har givit oss stöd för att arbeta med vår politik för rättvisa, för jämlikhet, för miljöomställning och för att arbeta med arbetstidsförkortning, lönediskriminering och allt. Då måste vi naturligtvis tala om vad vi håller på med. Den öppenheten försvagar inte ett politiskt samarbete mellan olika partier – tvärtom. Det är om man går in i slutna rum och ingen vet vad man gör som man försvagar tilltron till politiken över huvud taget.

Det finns mycket att göra vad gäller regionala obalanser. Det behövs satsningar på kommunikationer. Vi behöver ha transporter som kan gå över hela landet. Det behövs järnvägssatsningar. Det behövs satsningar på informationsteknik. Vi skall se till att det finns möjligheter för alla, varhelst man bor i landet, att kunna utnyttja den nya tekniken. Det behövs regionala fonder. Det behövs möjligheter för små företag att växa också på andra ställen än i storstäderna.

Mycket av det där känner Centerpartiet till, och i många frågor är vi dessutom överens. Så låt oss arbeta tillsammans i de frågor där vi kan.

Anf. 21 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Min poäng var inte att det är något fel på öppenhet. Vi har, som jag sade, fått ett övermått av öppenhet från Gudrun Schyman när det gäller hennes syn på regeringssamarbete. Min bedömning är att statsministern inte, åtminstone att döma av en del resonemang, gör samma bedömning som Gudrun Schyman av att den öppenhet som redovisas är befrämjande för verksamheten i regeringskretsen tillsammans med Gudrun Schyman och Miljöpartiet. Jag har i alla fall fått intrycket att han gör en lite annan bedömning.

Och det må ju vara hänt. Det spelar mig mindre roll, om jag skall vara ärlig. Men det intressanta är ju att den här öppenheten inte innehåller någonting om vilken politik som skall föras gemensamt. Det är ju ändå det som väljarna måste vara intresserade av. Vilken politik kommer att föras? Det är ju inte någon politik som ryms i att säga att vi de närmaste tre åren skall diskutera arbetslöshet och att vi skall diskutera jämställdhet och att vi skall diskutera regional obalans.

Om man sedan lyssnar på Gudrun Schyman i fråga om den regionala obalansen säger hon lite om kommunikationer och om att vi måste se till att hela landet skall leva. Men det är inte en riktig syn. Det är inte en förståelse för vad som pågår i landet. Det är inte en förståelse för vilka krafttag som måste till för att förändra villkoren och göra så att hela landet lever.

Jag skall återkomma till det här lite senare, men till er vill jag bara ställa frågan: När vi föreslår rejäla satsningar på den infrastruktur som Gudrun Schyman diskuterar och nämner, säg 50 miljarder i investeringar till ett nytt fiberoptiknät för att möjliggöra en digital allemansrätt, hur ställer sig Vänsterpartiet då? Hur ställer sig Vänsterpartiet till det som

Gudrun Schyman nu själv nämner som något som skall diskuteras och som hon tror att vi är överens om? Där valde ju Gudrun Schyman en helt annan väg.

Det räcker alltså inte, Gudrun Schyman, med orden: Vi skall diskutera. Vi måste ha de konkreta åtgärderna, de konkreta åtgärder som vi har föreslagit.

(Applåder)

Anf. 22 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det är klart att Lennart Daléus vill ha de konkreta åtgärder som just hans parti har föreslagit. Vi har också föreslagit konkreta åtgärder, och just vad gäller IT tror jag faktiskt att vi är väldigt överens. Låt oss nu använda en del av de pengar som kommer in vid försäljningen, eller sammanslagningen, av Telia till att bygga upp ett sådant här nät så att människor får tillgång till tekniken även om de bor på andra ställen än i storstäderna. Jag tror faktiskt att vi är överens i den frågan.

Sedan gäller det öppenhet. Det är nog en väldigt stor tillgång i politiken att ha en öppenhet. Jag tror att det är en förlegad syn på politiken att tro att man skall bedriva den i hemlighet. Jag tror att det är väldigt bra att man håller sina väljare informerade om vad man gör. Det är väljarna som ger oss förtroendet. Vänstern har fått ett mandat. Det vi skall arbeta för är naturligtvis att få ned arbetslösheten, att få bort lönediskrimineringen, att ta ordentliga steg mot en miljöomställning och att få fart på arbetstidsförkortningen – alla de frågor som jag har räknat upp.

Det finns orättvisor i vårt land. Även om det går bra finns det orättvisor som vi måste göra något åt. Det handlar inte om diskussionsklubbar. Det handlar naturligtvis om att sätta sig ned, samarbeta konkret och komma med förslag. Vi har gjort en mängd sådana åtaganden i vårbudgeten som vi nu följer upp. Det är ju inte Lennart Daléus omedveten om. Men om ni valde en samarbetsform med regeringen som innebar att ni nästan utplånade er själva är inte det detsamma som att vi tänker göra likadant.

Vi har också ett annat mandat för vårt samarbete. Vi har väljarnas mandat, Lennart Daléus. Och det är med väljarna vi kommunicerar. Jag ser det som en styrka i politiken att ha en öppenhet och att stå för sin politik. Samarbete innebär sedan att man ger och tar. Det vet alla, och det är det som också är politikens villkor.

(Applåder)

Anf. 23 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Först får vi höra en uppräknning som ju tyder på att Vänsterpartiet är fött med ett nej i halsen – inte ett utan en massa. Så går Gudrun Schyman upp och pratar om öppenhet. Det är en ganska fantastisk dialog vi har här.

Jag hoppas och tror att vi i alla, i alla partier, kan vara överens om att vårt politiska arbete behöver en trovärdighetsförstärkning. Det går, vänligt uttryckt, ett stråk av misstro över politikerna och det sätt på vilket vi sköter de uppgifter som vi i vår demokrati är satta att bära ansvaret för. Personligen anser jag att det här är mycket allvarligt. Det gör vi säkert alla. Demokratin vilar förstås på ömsesidig respekt.

Under den gångna EU-valrörelsen har vi nog lite var plågats av att vi inte riktigt nått fram eller lyckats fånga uppmärksamheten. Men det finns speciell anledning, tycker jag, att ni tre partier som står för regeringsunderlaget funderar över det demokratins klimat som ni skapar. Med jämna mellanrum hör vi att ni skall hålla ihop hela mandatperioden. Men om kittet enbart är maktambitioner från de här tre hållen, då finns det anledning att känna stor ångslan. Regeringens uppgift är ju inte att sitta kvar. Regeringens uppgift är självfallet att regera.

Det är tydligt att regeringens stödpartier kommunicerar med Göran Persson via DN:s debattsida. Och för att få uppmärksamhet drar man sig inte ett vitten för att slå på allt vad blåljus och sirener heter:

Pinsamt Natofjäsk, Persson, skrev Schlaug vid ett tillfälle.

Vid ett annat tillfälle var den schlaugska rubriken: S skapar grogrund för rasism.

Det är inte vilka beskyllningar som helst som ni kastar mot varandra.

Och Gudrun Schyman talar ju, som vi alla vet, ultimativt.

Det kan förstås tyckas att jag inte skulle lägga mig i detta och att detta helt och hållet är en intern fråga för er tre. Men det är faktiskt inte det. Ni urholkar politikens legitimitet och urgröper trovärdigheten ytterligare. Om ni begär – och det borde faktiskt vara rimligt att ni gör det – att medborgarna skall ta del av alla era verbala råkurr och hot hit och dit, och om ni vill att folk skall bry sig om era knivkastningar, så vore faktiskt den logiska utvägen för Göran Persson att utlysa nyval.

Herr talman! Flera har fått arbete i Sverige, och det är bra. Men samtidigt som regeringen stoltserar med att flera har fått arbete och att produktionen ökar, får vi politiker ständiga besked om att många i vårt samhälle far illa och har svårt att få sin lilla ekonomi att gå ihop. Och särskilt gäller det, tycker jag, våra gamla och sjuka.

Produktionsökningar utgör ju enbart en del av BNP. Man kan förvisso hävda att BNP-måttet är trubbigt och abstrakt. Men om vi vill komma närmare våra medmänniskors vardag och dessutom jämföra med länder i vår omvärld, då måste vi se på BNP per capita. Då visar det sig att hushållens reala disponibla inkomster i vårt land mellan åren 1980 och 1997 har ökat med 4,5 %. Motsvarande tal för EU är 27,5 % och för USA 30 %.

Herr talman! Det är alldeles tydligt när sådana här jämförelser görs att det existerar något strukturfel i vårt Sverige. Det finns ett flertal hämskor eller nedfälda bommar som blockerar. Och jag tror att en hel del socialdemokrater är klara över detta. Men Göran Persson har legitimerat Gudrun Schyman och Vänsterpartiets politik så till den grad att ni socialdemokrater nu tydligen inte vågar vidta de åtgärder som behövs för att få fart på svensk ekonomi. Ni vågar tydligen inte, Göran Persson, ta nappatag med Gudrun Schyman. Ni sitter så till den grad fast i ångslans dy att ni låter Vänsterpartiet nära nog häckla er under hela EU-valrörelsen, och förresten även efter.

Skulle Schymans arbetstidsförkortning i kombination med Vänsterpartiets förtjusning över höga skatter få reellt fotfäste, är jag helt övertygad om att de ekonomiskt sämst ställda grupperna i vårt land skulle ha det ännu sämre. Då skulle svensk ekonomi släpa efter ännu mer. Då skulle resurserna räcka till ännu sämre för de redan svaga.

Ta ett realpolitiskt knappatag med Schyman och med bromsklossarna i LO, Göran Persson, inte för att vi skall få bråk och tidningsrubriker utan för att en politik skall kunna släppas fram som skapar förutsättningar för att vård, skola och omsorg skall få ytterligare resurser.

Herr talman! Det sägs ständigt, som ett skattepolitikens mantra, att alla skattesänkningar skall betalas. Det låter ju faktiskt som om staten äger våra inkomster. Varför ordas det så lite om hur individen, hur hushållet, skall klara av att finansiera sin existens när skattebelastningen blir så betungande att man inte mår med att betala *sina* utgifter? Staten har utgifter och skall förstås kunna betala för sig. Men det enskilda hushållet har också utgifter, och om nu inte arbetsinkomsterna *är* statens, så kan det väl inte vara orimligt att visa ett rejält intresse för att hushållen också skall kunna betala för sig. Statens benägenhet att agera överförmyndare dominerar även när det är de ekonomiskt sämst ställda som drabbas.

Om tillväxten blir lägre än förväntat, då måste åtgärder sättas in som främjar tillväxt. Och jag begriper inte varför socialdemokraten Persson i Sverige skall vara så komplett obenägen att lyssna på socialdemokraten Blair i Storbritannien och socialdemokraten Schröder i Tyskland. Båda dessa premiärministrar pläderar ju för sänkta skatter för att få fart på tillväxten. Men nog är det häpnadsväckande minst sagt att inte Göran Persson vill ta till sig ett uns av de ståndpunkter som hans stora partibröder ivrigt förfäktar. Och hur kan ni ena stunden proklamera styrkan i att flera europeiska stater styrs av socialdemokrater, när ni i nästa stund har så diametralt motsatta uppfattningar om hur arbetslösheten skall vältras tillbaka? Göran Persson var ju med om att starta det reformarbete som socialdemokraterna kallade den tredje vägens politik. När så resultatet är färdigt vägrar Göran Persson att skriva under.

För en kort tid sedan skrev ledamoten av socialdemokratiska partistyrelsen, förra statsrådet Jörgen Andersson, i en morgontidning:

”Det som även kommer att visa sig nödvändigt är att skatterna inom unionen kommer att harmoniseras.”

Ja, bli inte förvånade över att de nationella parlamenten så småningom kommer till den slutsatsen. Och om Sverige hade stannat utanför EU, hade vi säkert tvingats harmonisera ännu mer. Vi kan låtsas som om verkligheten inte berör oss, men det blir i så fall ingenting annat än en låtsaslek.

Det finns de som tror att Sverige skulle bli något slags självständighetens och oberoendets oas om vi struntar i skeendet i vår omgivning. Sanningen är i stället att vårt land, om vi isolerar oss, kommer att traska ut i det mest hopplösa ökenlandskap.

Herr talman! När skattesamtalen mellan riksdagens partier inleddes delade den dåvarande finansministern ut ett kompendium som klart och entydigt, med hjälp av konkreta exempel, belyser hur ointressant det ekonomiskt sett kan te sig för en arbetslös att skaffa sig arbete. Tröskel-effekterna blir så stora att familjer förlorar avsevärt på att lämna arbetslösheten och ge sig ut i arbetslivet. Att gå från deltid till heltid kan också bli en ren förlust. Och vi vet att det i regel inte lönar sig för ett sjukvårdsbiträde att studera och dra på sig skulder för att bli sjuksköterska, och det gör det ofta inte heller för en ingenjör som vill bli civilingenjör. Det måtte väl ändå säga sig självt att så här kan vi inte ha det, och så här skall vi inte ha det.

Jag vet inte hur många gånger som vi från oppositionens sida har räknat upp vilka konkreta åtgärder som måste vidtas för att näringslivsklimatet skall bli sådant och sysselsättningsintresset bli sådant att vi får fart på den ekonomiska tillväxten. Och, herr talman, det är ju inte enbart oppositionen i Sverige som säger det – då kunde det kanske negligeras utifrån partitaktiska synsätt – utan det är även OECD, IMF och de ledande socialdemokratiska regimerna i EU osv.

Herr talman! Jag sällar mig inte till de politikergrupper som isolerar människors standard till uträkning av BNP per capita, trots att vi alla så innerligt väl vet hur ytterligt angeläget det är att det finns resurser för att vi skall kunna skapa trygghet och omsorg. Men välfärd mäts inte enbart i kronor och procenttal.

Jag tillstår gärna att skol- och utbildningsfrågor alltid fångat mitt intresse. Kanske är det så för många av oss. Vi vet ju att barn och ungdomar är framtiden och att framtiden fordrar kunskap och åter kunskap.

Svensk skola befinner sig, enligt mitt förmenande, i kris. Det är min uppfattning att skolan är som en jäsande deg som kommer att välla över oss med ofantliga bekymmer och framtidsproblem. Skolsituationen för massor av elever är klart otillfredsställande. Skolan är våra barns arbetsmiljö, säger vi ofta. Men på åtskilliga håll uttrycker man sig alldeles för vänligt om man kallar denna våra barns arbetsmiljö för miserabel. När vi läser om hur mobbning och oordning och misslyckanden är vardag för många elever och lärare, fordras det praktiska åtgärder nu av regeringen.

Det är vår plikt att tillse att elever slipper lida nederlag, slipper känna sig som förlorare. Är det något som knäcker självkänslan, så är det förstås nederlag och misslyckanden. Sådant kan mycket väl ge skador för livet. Utanförskap och marginalisering ger en negativ självbild och pekar rakt ut mot de samhällets utmarker där droger lockar och där identiteten söks i allsköns våld och vanvett.

Statens ansvar för varje enskilt barn har ökat, skriver författaren till SOU-boken *Gör barn till medborgare* och tycker att detta är något mycket positivt.

Jag har heller ingenting emot att staten tar ansvar, men statens ansvarstagande räcker inte. Låt mig återge Tony Blair: Familjerna är hjärtat i vårt samhälle. De flesta av oss lever i familjer och vi värdesätter dem därför att de ger oss kärlek, stöd och omsorg. De undervisar oss och lär oss vad som är rätt och fel. Vår framtid beror på hur de lyckas uppfostra barnen. Det är därför vi är så måna om att stärka familjelivet.

Varhelst, fortsätter Blair, det är nödvändigt skall regeringen, hellre än att försöka ersätta föräldrarna, erbjuda stöd till alla föräldrar så att de bättre kan stödja barnen.

Så talar Tony Blair.

Herr talman! Vill vi ta upp kampen mot våra barns vilshenhet, känsla av utanförskap och negativa självbild måste vi göra familjerna och föräldrarna till våra allra bästa bundsförvanter, och då måste vi restaurera skolsystemet.

Demokratin fordrar att alla skall ha samma värde. Men i detta ligger inte att vi är kopior av varandra. Om en ung människa utsätts för alltför hårda krav och alltför felaktiga krav utifrån hennes specifika begåvning och läggning främjar inte detta rättvisa. Det skapar däremot besvikelser och brist på självkänsla.

Drygt 20 % av eleverna når inte kunskapsmålen i grundskolan, redovisar Skolverket. I dag är det fyra av tio ungdomar med invandrarbakgrund som hoppar av gymnasiet. Nog finns det risk för att invandrarungdomar som hoppar av gymnasiet kan komma att bilda ett permanent socialt B-samhälle.

Enligt uppgifter i medierna kommer det att saknas 15 000 lärare när höstterminen börjar i år.

Skolfrågorna har med våra barns värdighet att göra. Det handlar om respekt för unga människors integritet och fysiska och psykiska hälsa. Men var också övertygade om att det handlar om ett lands framtida ekonomiska standard och förutsättningar!

Herr talman! Unga människor måste få känna sig efterfrågade. För att unga människor skall få känna sig efterfrågade måste vårt land skaffa sig ett näringslivsklimat som är vitalt och uppfordrande. Tjänstesektorn måste öppnas för den nya tidens arbetstillfällen. Studiesystemet kan inte utgå från att alla kan, eller ens bör, stöpas i samma formar.

Det är mentalt förödande att vi sitter fast i en struktur som innebär att så unga människor får starta sina liv som bidragsberoende.

Herr talman! Emellanåt kan det i debatten verka som om talet om ekonomisk tillväxt är målet i sig. När vi repeterar att dubbelbeskattningen måste bort, att fastighetsskatten är en felkonstruktion som slår blint och att förmögenhetsskatten undandrar samhället resurser och när vi envist stryker under att inkomstskatterna motverkar sysselsättningen uppfattas det av och till som vore vi ute efter att berika de redan rika. Men för oss kristdemokrater handlar det om att riva trösklar och bända ned blockeringar. Det handlar om att öka möjligheterna att förbättra barnens skola och möjligheterna att främja våra gamlas livskvalitet. Detta sker inte genom att snöpa näringsliv och genom att lasta skatter på näringsliv och medborgare så att man dignar.

Herr talman! Ganska nyligen levererades påpekanden om att besparingarna inom vårdsektorn drabbat våra gamla i synnerhet. Värst drabbad är gruppen över 80 år. På fyra år har den gruppens sjukvårds- och läkemedelskonsumtion i pengar minskat med nästan 5 000 kr per år och person, medan vi övriga i lägre åldrar har tagit för oss. Vi vet ju allesammans att antalet äldre ökar ytterligare.

Vad ämnar regeringen göra åt detta? Inte någon av oss borde faktiskt uthärda att våra gamla placeras vid sidan om, för det är situationen i dag. De förklaras klinikfärdiga och får sedan finna sig i att vara utan läkar-kompetens och utan tillräckligt med övrig personal för att dagarna skall te sig uthärdliga.

Vi kristdemokrater hävdar, och kommer envist att hävda, att våra äldre måste få något som vi gärna kallar för en värdighetsgaranti.

Herr talman! Runtom i Sverige har det ännu ett år sjungits "Den blomstertid nu kommer" och "En vänlig grönskas rika dräkt har smyckat dal och ängar".

Det hade känts tungt för oss alla, tror jag, att gå ut i det sommarfagra Sverige där väldigt mycket är alldeles utmärkt om inte folkfördrivningen hade stoppats och om bomberna hade fortsatt att falla.

Det demokratiska ansvaret kan aldrig låsas in bakom nationsgränser. Människovärdet kräver av oss internationell aktivitet och ett gränslöst

ansvarstagande. Vi kristdemokrater hoppas att vi samfällt i alla partier kan aktivera oss konkret för ett uppbyggnadsarbete på Balkan.

Herr talman! Låt mig redan i samband med mitt huvudanförande få önska er alla en riktigt skön sommar!
(Applåder)

Anf. 24 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att väldigt mycket var väldigt bra i Alf Svenssons tal om vikten av skola och en värdig vård för gamla och sjuka. I skolan finns det en jäsande deg av oro – mobbningen osv. Jag delar helt den uppfattningen.

Sedan talar Alf Svensson om en trovärdighetsförstärkning av politiken. Det är också väldigt bra. Men om nu de tre partier som har försökt föra ut mera pengar till kommunerna – miljardbelopp – möts av kristdemokrater i kommunerna som i stället för att använda pengarna till skolan och till en bra vård för äldre sänker skatten, känns det lite tråkigt att föra ut pengarna till kommunerna när man vill att pengarna skall användas just till skola, barnomsorg och äldreomsorg.

I Stockholms kommun och i Stockholms läns landsting sitter kristdemokrater som har medverkat till skattesänkningar. De pengarna skulle kunna användas till en bättre äldreomsorg, en bättre sjukvård och en bättre skola. Ser inte du, Alf, en viss motsättning i det här resonemanget? Vore det inte bättre att, som situationen ser ut och som du så målande beskriver, använda pengarna till att höja kvaliteten där människor verkar, eller lider; detta i stället för att sänka skatterna? Ser du ingen motsättning mellan hur ni agerar på kommunal nivå och vad du säger här uppe?

Anf. 25 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! För det första får sjukvården i Stockholm större anslag än tidigare.

För det andra noterar jag den ekonomiska filosofin från Birger Schlaug i meningsutbytet med Lars Tobisson. Birger Schlaug lever utifrån principen ju högre skatter, desto mera pengar finns det alltid till vård, skola och omsorg. Då finns det bara ett förslag som Birger Schlaug skall lägga, nämligen att ta ut 100 % i skatt. Då finns det ännu mera pengar till vård, skola och omsorg.

Anf. 26 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att alla ni som nu sitter och tittar på TV hörde vad Alf Svensson sade. Vad var det Alf Svensson sade? Efter allt detta om vikten av en god skola och en god och värdig vård försvarar du, Alf, att man sänker skatten i kommuner och landsting där Kristdemokraterna sitter. Även om det skjuts till mera pengar till sjukvården nu än förut fattas det ju pengar.

Då blir min fråga: Om det nu blir ännu mera pengar till kommunerna, vilket jag verkligen hoppas, kommer ni då att använda de pengarna till att sänka kommunalskatten i stället för att höja kvaliteten i sjukvården, i äldreomsorgen och i skolan, där du så målande har beskrivit precis hur det ser ut?

Vad är viktigare, att höja kvaliteten eller att sänka skatten? Vilket är viktigast, Alf?

Anf. 27 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är meningslöst att föra de här resonemangen med Birger Schlaug. Han vill inte inse att skattepolitiken har något med ekonomisk tillväxt och sysselsättning att göra. Om vi har skatter som blockerar för företagen att nyanställa, om vi har skatter som gör det ointressant att förkovra sig, ointressant att gå från deltid till heltid – jag nämnde förre finansministerns lunta, som han visade – och där folk blockeras i sin arbetslöshet på grund av skatter, då kan man inte bara tala om skatteintäkterna som den enda möjligheten att skapa resurser till vård, skola och omsorg. Om man tar bort blockeringar och öppnar dörren kan folk komma ut. Men om man håller dörren låst med sjutillhållarlås är det svårare att ta sig ut. Det är därför jag talar om skattepolitiken såsom jag gör. Birger Schlaug ser detta som något slags kommuniserande absoluta kär!l: höjd skatt, mer resurser; sänkt skatt, mindre resurser. Så fungerar inte verkligheten, och det är den vi har att hantera.
(Applåder)

Anf. 28 LENNART DALEUS (c):

Herr talman! ”Systemet är stängt vecka 26.” Så står det i ett elektroniskt meddelande från riksdagens duktiga dataenhet. Det man syftar på är datasystemet som kommer att ligga nere. Servrarna skall bytas ut därför att de är gamla och inte har rätt kapacitet. Jag tror att det är bra att servrarna i riksdagen byts ut. Det är bra att vi har en modern IT-utrustning som motsvarar våra krav. Det gör att vi kan jobba här i riksdagen på ett bra sätt. Vi kan jobba hemma på ett alldeles utmärkt sätt. Så vill vi ha det.

Men det är inte bara vi. I Centerpartiet vill vi att alla i Sverige skall ha den här möjligheten att arbeta med eller på annat sätt nyttiggöra sig den moderna informationstekniken. Vi har visionen att människor skall kunna bo och arbeta i hela landet, i princip oavsett utbildning och bakgrund. Vi vill satsa på en modern utveckling av vår landsbygd. Framtidens infrastruktur för tillväxt finns i den digitala infrastrukturen, möjligheterna till datakommunikation i hela landet. Det är naturligtvis en av vår tids utmaningar, väl i klass med järnvägsnät, elektrifiering och liknande, att bygga denna digitala allmänna väg – den digitala allemansrätten – där alla människor och landsändar kan utvecklas. Vi kommer att förbluffas över den kreativitet som frigörs om alla, inte bara storstäderna, blir en del av detta framtidsprojekt.

Tidigare hörde vi i ett replikskifte att Göran Persson är full av tillförsikt med utvecklingen i Sverige. Det gäller tydligen inte bara en handbollsmatch utan också andra saker. Göran Persson frågade hur verklighetsbilden egentligen ser ut. Men är det inte så att i verklighetsbilden ingår också att vi fortfarande har en oacceptabelt hög arbetslöshet som familjer runtom i landet drabbas av? De nya svenskarna vägras arbete, vi har sociala spänningar, olösta problem i skolan, byråkrati för företagare, regional obalans och miljöproblem. Det är också en del av verklighetsbilden.

Vi är i Centerpartiet besvikna på regeringen. Ni säkrar inte det som vi åstadkom tillsammans. Regeringen förmår inte att tillsammans med de andra två möta framtidsfrågorna. Det var inte för det här som vi sanerade Sveriges ekonomi, Göran Persson. Det var inte det.

Vi samarbetade med socialdemokratin om sanering av ekonomin i ett krisläge. Vi hade ett tydligt uppdrag, Gudrun Schyman, till skillnad från er tre, som resulterade i att räntorna halverades och förtroendet för den svenska ekonomin återskapades. Nu utgör någon sorts instabil överenskommelse och DN-debattartiklar regeringsunderlag. Det är en mycket osäker situation. Det är uppenbarligen också för de direkt inblandade oklart vad överenskommelsen mellan s, v och mp egentligen innehåller och innebär, inte bara när det gäller umgängesformerna som diskuterades här tidigare utan, och ännu viktigare, när det gäller de politiska och inte minst de ekonomiska frågorna.

Vi har aldrig samarbetat med socialdemokraterna om miljöfrågorna. Det är viktigt att säga. Vi har känt att ambitionerna har varit mycket olika. I dag har regeringen en osynlig minister och, ännu värre, en osynlig, rentav obefintlig, miljöpolitik. Det finns många skäl att ifrågasätta regeringens och de två andras miljöarbete på flera sätt: oförmågan, tappad internationell drivkraft, visionslöshet, oförmåga att se inte minst potentialen i miljödrivna företag och deras förmåga att exportera varor och tjänster.

Det är alldeles självklart att vägen till det ekologiskt hållbara Sverige handlar om att utveckla ett modernt samhälle som utnyttjar smarta teknologiska lösningar för att nå en hållbar tillväxt. Det är viktigt.

Vi måste växla spår och ge den ekonomiska och ekologiska utvecklingen en sådan hållbar inriktning. Dit kommer man inte i första hand genom stora centraliserade statliga program. Dit kommer man genom ett livskraftigt näringsliv och en väl fungerande marknadsekonomi. Att forma en tydlig vision och en gemensam färdriktning är viktigt för att villkoren för företagande och investeringar skall kunna bli långsiktiga och inbjuda till satsningar på nya kretsloppsanpassade lösningar.

Om detta talar nu inte Birger Schlaug när han är uppe i replikskiften och diskuterar miljöfrågor. Birger Schlaug ger sig på två saker. Han diskuterar den del av gentekniken som är kloning, säger han. Nu skall jag inte läxa upp Birger Schlaug och säga att kloning inte är en del av gentekniken. Men jag skall säga att det sätt på vilket Birger Schlaug hanterar en sådan teknik som gentekniken visar på onyansen i sättet att arbeta. Vi menar i Centerpartiet att det ryms många etiska, miljömässiga och andra risker i användningen av den moderna gentekniken. Men det ryms också oerhörda möjligheter, inte minst på det medicinska området. Det är viktigt att vi förmår oss till att hålla isär begreppen men också till att se på nyanserna i det politiska arbete vi skall bedriva.

Det gör nu inte Birger Schlaug när det gäller kärnkraften heller. Han tar upp frågan om försäkringarna. Vi arbetade mycket med försäkringsfrågan långt före 1980 när vi hade folkomröstningen om kärnkraften i det här landet. Frågan är inte ny, även om det nu uttalas från talarstolen. I ärlighetens namn skall jag säga, Birger Schlaug, att kärnkraften betalar sina försäkringar. Det är inte riktigt som Birger Schlaug beskriver. Problemet är att försäkringsbeloppen är alldeles för låga. Det är det som är problemet. Jag tror inte, om jag skall vara ärlig, att det är framkomligt att gå och knuffa försäkringsdiskussionen framför sig. Det finns andra moment. Tyska exempel finns på hur man kan arbeta med ansvarstagande på kärnkraftsområdet. Det viktiga är att Miljöpartiet och Birger Schlaug inte orkar vara med när det skall fattas beslut på det här området, inte

orkar vara med när vi skall ställa om energisystemet, när vi skall utveckla kärnkraften. Då smiter Miljöpartiet i väg. Vi som står för ambitionen till en omställning, till en miljöriktig energiutveckling får driva på arbetet. Det gör vi naturligtvis och kommer att göra.

Herr talman! Utöver miljöfrågorna kan jag säga att skola, vård och omsorg var lite av mantrat i den valrörelse som ju ledde till denna kammarers sammansättning.

Regeringen bedyrade att det aldrig skulle få upprepas att var femte elev lämnade grundskolan utan fullständiga betyg och att var tionde elev inte var behörig att påbörja ett nationellt program på gymnasieskolan. Nu vet vi att det inte riktigt blev i enlighet med dessa löften.

Vi från Centerpartiet vill omedelbart genomföra förändringar just för att fokusera på kunskaperna i skolan. Vi vill ha ett program för läs- och skrivfärdigheter och fokusera på vilka kunskaper som är viktigast. Läs- och skrivförmågan är naturligtvis en avgörande faktor för såväl yrkesliv som aktivt deltagande i samhället.

Nu har Sverige goda resultat när det gäller läsförståelse internationellt sett – det missar ju regeringen sällan att påpeka. Men det finns också en stor grupp elever som lämnar skolan utan att kunna läsa en dagstidning. Vi måste alltså ha ett offensivt program för läs- och skrivfärdigheter.

Herr talman! Tillsammans med andra partier har vi drivit krav på ett utökat kvalitetsarbete i skolan. Vi vill utveckla ett kvalitetssystem som kan tillämpas i varje kommun varje år, och inte det lilla nedslaget med ett trettiotal besök som ingår i regeringens uppdrag till en inspektionsnämnd.

Det saknas alltså inte goda idéer. Det som saknas är initiativkraft från regeringen, och detta trots att ingen fråga är viktigare än våra barns framtid än skolan. Skolan står inför enorma utmaningar. Sällan har en aktiv skolpolitik behövts mera än nu.

På ett annat område fick vi också en förändring i samband med valet. Vi fick en ny socialminister som svepte in som en stormvind. Nu vill han förbjuda privatisering av sjukhus. Det återstår en öppen fråga i det här resonemanget och arbetet, och det är, såvitt jag förstår, ett ökat öppethållande på Systembolaget – ett socialt risktagande.

I övrigt har ju regeringen uppenbarligen på det sociala området mest avstått, avvisat eller avvaktat. Man avstod från att avskaffa 65-årsgränsen för dem som är assistansberättigade. Man slog igen dörren och avvisade förändringar inom läkemedelsområdet. Man valde att lasta över kostnaderna på patienterna genom att höja gränsen för högkostnadsskyddet.

Läkemedelskostnaderna rusar i höjden och riskerar att tränga undan den vanliga hälso- och sjukvården. Regeringen, Vänstern och Miljöpartiet åtgärdade symtomen, inte orsakerna. Vi vill ge mer makt till patienterna, till personalen och till de förtroendevalda att utforma vården. Vi vill utveckla den nya tekniken inom telemedicinen för att decentralisera vården och förstärka hemsjukvården.

Nu säger Birger Schlaug att man ser till att det kommer mer pengar till vården, skolan och omsorgen ute i kommunerna, men att det där finns filurer som vill använda pengarna till att sänka skatterna. Om detta kan vi möjligen tvista, men det finns faktiskt andra partier som vill se till att det går mer resurser till kommuner och landsting för vård och omsorg.

Möjligen är vi lite klokare än Birger Schlaug när vi formulerar detta. Vi vill se till att resurser förs över till vård och omsorg i kommuner och landsting, och det skall ske genom avtal med staten på ett sådant sätt att man vet vart pengarna går. Det, Birger Schlaug, är att rikta resurser till rätt ändamål i kommuner och landsting.

Herr talman! De senaste budgetarna har ju helt vilat på förhoppningen att konsumtionen skall öka och att arbetslösheten skall halveras, men åtgärder för att säkra en sådan utveckling har saknats. Effekterna av skattesänkningen blir små, och de ger inte det resultat som behövs. Detta hänger också samman med den nye näringsministern och hans uttalanden under året. Han har misslyckats kapitalt med att få storkapitalet med sig. Man har inte gjort vad man lovat för likvärdiga konkurrensvillkor som andra länder har. Naturligtvis gäller det bl.a. jordbruket.

Herr talman! Det är orimligt att regeringen ännu inte har lyckats att lyfta av vare sig en small, medium, large eller extralarge ryggsäck för de svenska bönderna och därmed för de svenska konsumenterna. Detta har det inte blivit någonting av med.

Vi måste med full kraft se till att förändra det politiska arbetet i Sverige. Det var inte för att skapa dagens situation som Centerpartiet tidigare var med om många gånger smärtsamma förändringar. Det var inte för att befästa gamla, kollektiva strukturer. Saneringen av statsfinanserna var det som skulle ge Sverige möjligheter till förändring för att återskapa framtidstro. I stället har Göran Persson valt att förspilla den chansen.

Göran Persson har valt att bevara det socialdemokratiska maktbygget tillsammans med de största bakåtskrävarna, de socialistiska nostalgikerna Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Vi måste med full kraft skapa alternativet till regeringens kraftlöshet. Som ett borgerligt mittenparti vet vi att oppositionen i Sverige kan bli bättre, mycket bättre. Det går att skapa alternativ till dagens kraftlösa och vilsna regeringspolitik.

Välfärden och skolan skall förnyas – lika chans var du än bor, var du än kommer ifrån och vart du än är på väg. Alla skall ha lika chans inom den bästa skolan, lika tillgång till den bästa vården och till den bästa omsorgen. Finansieringen skall vara gemensam, men det skall finnas en mångfald av möjligheter.

Det skall vara lika chans, men inte likadant. Vi vill ha ett samhälle där du skall kunna bo var du vill och skapa det du vill tillsammans med andra. Ibland känner vi oss lite grann som en ensam ropandes röst i öknen när vi tar upp dessa frågor i kammaren.

Vi i Centerpartiet har lyft fram den tudelning av Sverige som sker i dag. Nu sker det dessutom ett folkupprop, Sverigeuppropet, mot den utvecklingen. Jag hoppas att ni åtminstone hör det uppropet.

Avfolkning är den ena sidan av utvecklingen, och koncentration, höjda hyror och förlorade naturvärden är den andra. Är det den utvecklingen som ni vill ha? Det är många som har struntat i den alarmerande omvandlingen av vårt land.

Herr talman! Till sist: I morgon eftermiddag samlas vi i Rosenbad för överläggningar om direktiv till en utredning om ändringar i regeringsformen. Vi i Centerpartiet vill ha skilda valdagar för att öka intresset för respektive val. Den kommunala självstyrelsen måste stärkas och garanteras även på lång sikt. Syftet måste vara att finna former för ett större grundlagsreglerat kommunalt självstyre.

Herr talman! Med detta vill jag ha sagt att Centerpartiet vill ge människor makt. Det är grundtanken i decentralismen. Ett starkt samhälle kan inte bygga på en stark stat. Ett starkt samhälle måste bygga på att människor får växa. Centerpartiet vill ge människor ekologisk och social trygghet i ett decentraliserat samhälle.

Trevlig sommar!
(Applåder)

Anf. 29 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! På två sätt var valet i söndags viktigare för Folkpartiet än för andra partier.

För det första är vi faktiskt det parti som i vårt program mest betonar Europaparlamentets roll och vill ge det större befogenheter. För oss ligger det europeiska projektet så nära hjärtat att det verkligen kändes viktigt att få skicka fler svenska liberaler till Bryssel och Strasbourg.

Det är några avgörande år som nu ligger framför oss, och det är viktigt för oss att vara med och göra Europa mer öppet – öppet för nya medlemmar, öppet för insyn och debatt, öppet för samarbete och solidaritet med andra delar av världen. Det har talats om huruvida Leijonborg kan förvalta Mariteffekten osv., och det är förvisso en intressant diskussion. Men för oss var det verkligen ett egenvärde att lyckas i Europavalet, och det gjorde vi.

För det andra, och trots det jag nu sade, hade vi naturligtvis efter flera förlustval ett behov av att visa att Folkpartiet kan komma igen. Vi bestämde oss tidigt för att satsa hårt på Europavalet – börja valkampanjen tidigt, skrapa ihop så mycket resurser vi kunde och hålla fast vid en tydlig Europapolitik. Jag tror att vi hade gått framåt även med en annan toppkandidat, men med Marit Paulsen blev framgången till något av ett jordskred. En tredubbling av vårt valresultat och tre svenska liberaler i den liberala gruppen i Europaparlamentet är ett mycket inspirerande resultat. För vår del blir därför Europavalet ett avstamp för en ny offensiv för den förnyelse av Sverige som vi tror på. Det är ett Sverige där människor – alla människor – är friare och har större makt över sina egna liv.

När Sverige skickade ned 22 EU-parlamentariker efter 1995 års val var dessa, såsom har påpekats här, uppdelade i elva anhängare och elva motståndare. En annan glädjande del av valutslaget är att den proportionen har förskjutits. Nu är det mycket färre i den svenska delegationen som är aktivt emot det här projektet. De rena nej-partiernas mandat har minskat från sju till fem. Utöver de fem finns en socialdemokrat, Maj Britt Theorin, och som det nu verkar tyvärr också en kristdemokrat, vilket jag antar bekymrar Alf Svensson som jag vet är en varm Europavän.

Men det faktum att svenska folket sakta men säkert tycks vänja sig vid tanken att Sverige är en självklar del av den europeiska unionen gör att vi nu måste gå vidare i Europapolitiken. Jag håller fullständigt med Gudrun Schyman om att vi måste få en tidtabell för avgörandet av den nu mest aktuella Europafrågan, nämligen valutasamarbetet. Men till skillnad från Gudrun Schyman kan jag tala till Göran Persson som, så att säga, kolleger på den gamla ja-sidan. I den egenskapen vill jag verkligen uppmana Göran Persson att snabbt se till att hans parti får en ståndpunkt i denna avgörande fråga. Det duger inte att vela längre – orden är inte

mina utan SSU-ordförandens. Det kommer ju nu sådana rop också från olika håll inom arbetarrörelsen.

Jag tror inte att ett parti överlever på 2000-talet om man inte har en tydlig Europapolitik.

Göran Persson kom med mycket sura uttalanden på valnatten. Jag skulle vilja säga till Göran Persson: Sluta sura! Se till att ditt parti tar en tydlig ståndpunkt i EMU-frågan!

Det är mycket viktigt att föra vidare den diskussion som jag och Gudrun Schyman nyss hade om EU:s folkliga förankring. Därför bekymrar det mig i högsta grad att Göran Persson låter sin frustration över sitt eget partis misslyckande gå ut över väljarna. Göran Persson tycks ju på fullt allvar ha tagit upp en diskussion om att man skall avskaffa detta folkliga inflytande, dvs. möjligheten för väljarna att välja sina egna Europaparlamentariker. Det kommer inte att gå, för det kommer inte den europeiska unionen att acceptera. Men bara tanken tycker jag är ganska skrämmande.

På något sätt hör den ihop med ett par andra debatter som Göran Persson har engagerat sig i på sistone. Det gäller detta med att kommuner inte skall ha rätt att avveckla kommunala bolag – vilket riksdagen också tyvärr bestämde i måndags – för att på det sättet få loss en räntevinst som kan användas för bättre vård och bättre skola. Detta var en stor fråga i valrörelsen. Den var uppe i mängder av debatter, också i slutdebatten i TV inför valet. Men om vi liberaler inte har rätt att driva att kommuner inte skall ägna sig åt bolag utan att de skall ha ordentlig insyn i sin verksamhet – kommersiella verksamheter drivs mycket bättre på marknaden, och vi måste få loss resurser för att bygga en bättre skola och en bättre vård – vad skall då kommunalvalen vara till?

Inte nog med detta: Göran Persson och Lars Engqvist har också fört diskussionen ytterligare ett steg, nämligen att vi i kommunalvalen inte skulle ha rätt att driva att man för att förnya verksamheten också skall kunna använda privata entreprenörer. Man kan ju avskaffa kommunalvalen om vi inte får driva vår ideologiskt grundade politik!

Göran Persson har ibland kallats Han Som Bestämmer, och det blir mer och mer så. Europaparlamentet skall tydligen avskaffas i sin nuvarande form, och den kommunala demokratin håller också på att avskaffas om de viktiga frågor som skall ligga där plockas ifrån den nivån. Det är ingen bra utveckling av svensk demokrati.

Vi skall gå i en helt annan riktning. Jag håller med alla som har beskrivit demokratins problem här, men lösningen måste vara att ge demokratin ett så meningsfullt innehåll som möjligt. Vi liberaler står för att människor skall få bestämma mer om sin vardag, men när det gäller det som måste bestämmas i det politiska systemet skall människor ha de största påverkansmöjligheterna. Med de signaler som nu kommer verkar utvecklingen gå i helt felaktig riktning.

Det fördes en diskussion här mellan Göran Persson och Lars Tobisson om verklighetsbilden. Man bollade statistik, och Göran Persson frågade retoriskt: Om det är så dåligt, varför går det så bra för Sverige? Det är förstås naturligt i en politisk debatt att man diskuterar hur läget i landet är. Man kan med ungefär samma retorik ställa frågan till Göran Persson: Om allt är så bra i landet, varför går det så dåligt för Socialde-

mokraterna? Det är klart att det beror på att människor i sin vardag har en annan bild än den som Göran Persson beskriver här.

Jag uppskattar att både Alf Svensson och Lennart Daléus har tagit upp situationen i skolan. Det är ju ett av de områden där de människor som kommer i kontakt med den verkligen känner att det trots allt tal om välfärdssamhälle finns oerhörda brister. I går kom det ett mycket strategiskt dokument om den svenska skolans framtida utveckling. Det handlar om hur vi skall utbilda morgondagens lärare. Tyvärr är det en mycket stor besvikelse. Den utredningen kommer inte att innebära den förbättring av lärarnas ämneskunskaper som behövs och den statushöjning av läraryrket som vi är i så oerhört stort behov av.

När det gäller jobben och verklighetsbilden är det helt korrekt som Göran Persson säger: Det har tillkommit 130 000 nya jobb i Sverige det senaste året. Sverige befinner sig nu i en högkonjunktur, och det är ju mycket bra. Men de viktiga frågorna för oss är: Kommer denna utveckling att bli bestående? Har Sverige varaktigt kommit in i en annan tillväxtbana så att vi kan räkna med en uthållig tillväxt? Och är resultaten tillräckliga?

Jag brukar ha synpunkter på Göran Perssons sätt att hantera statistik, men uppgiften om 130 000 nya jobb från maj förra året till maj i år är korrekt.

När Göran Persson säger att vi just nu har den högsta tillväxten i EU, skall betoningen läggas på *just nu*. Nu börjar man komma ned på kvartals- och halvårsstatistik. Jag har tittat på utvecklingen sedan 1995 när Göran Persson tog över som finansminister fram till 1998, och jag har tittat på helårssiffror. Där har den svenska tillväxten varit 2,3 % per år, vilket är klart lägre än EU-genomsnittet.

Sedan har jag slagit upp majsiffran för antalet som jobbar. Det är den siffran som Göran Persson använder. Jag slog upp majsiffran för 1990. Då var nästan exakt 400 000 fler svenskar i arbete. Det är en rätt viktig bakgrund till skrytet om att allt går så bra. Vi har oerhört mycket framför oss. Det faktum att det redan efter något år av högkonjunktur börjar talas om inflationsrisker och flaskhalsproblem visar att det finns ett enormt behov av att ta itu med det vi politiker och ekonomer brukar kalla strukturproblem. Här sker ingenting. Här sitter Göran Persson fullständigt fast i den fälla han gillrat mot sig själv genom att inleda ett samarbete med vänsterpartierna.

Jag ser egentligen ingen lösning på detta problem. Alf Svensson pekar på nyvalsmöjligheten. Vi argumenterade helt nyligen tillsammans för den. Göran Persson vägrar det alternativet. Jag beklagar det mycket.

Det andra alternativet till att fortsätta att snubbla sig fram med Schlaug och Schyman är att vända sig till jobballiansen. Vi har i jobballiansen från början sagt att detta är ett öppet erbjudande till alla krafter som vill vara med och som delar vår grundläggande syn på hur svensk ekonomi skall utvecklas.

Riksdagen avslog i går kväll vår politiska linje. Den borgerliga reservationen i finansutskottet avslogs. Då var det inte tal om att frysa något samarbete och att gräla. Vänsterpartister och miljöpartister röstade trofast för regeringens ekonomiska politik.

Prot. 1998/99:111
16 juni

Partiledardebatt

Vi tycker att det naturliga skulle vara att ta den reservationen som utgångspunkt för ett resonemang om en kursomläggning i Sverige. Om regeringen är redo för det kan vi prata om det.

Om det är psykologiskt svårt att ta ett sådant dokument som utgångspunkt finns det nu ett annat – det har redan citerats här – nämligen det dokument som Tony Blair och Gerhard Schröder har skrivit. Det går att plocka fram på Labours hemsida. Det är mycket spännande. Det är ett dokument som visar att andra socialdemokratiska partier i vår världsdel förstår vad som behöver göras, men Göran Persson har helt avfärdat det dokumentet – vilket är mycket synd för Sverige.

För oss liberaler var naturligtvis valet i söndags en vitamininjektion. Vi känner att på tröskeln till ett nytt sekel har liberaler oerhört mycket att bidra med, och Sverige behöver mer av liberala värderingar. Vi kommer att kämpa ännu hårdare för ett liberalare Sverige, en förnyelse av Sverige, en ny kurs för Sverige.

(Applåder)

Anf. 30 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Jag har inte så mycket talartid kvar, så jag skall bli kortfattad.

Vi har varit motpoler i EU-valet. Jag skall därför strunta i att prata EU-frågor, men i stället diskutera några principer. Låt oss bortse från EU och i stället tala om vissa principer, t.ex. frihandel kontra miljögaranti som grundläggande princip.

Hur ser Folkpartiet efter bl.a. hormonebatten konkret på en generell miljögaranti, där varje enskild stat har den garanterade rätten att kunna förbjuda t.ex. olika kemikalier som man av olika skäl, t.ex. allergier, vill plocka bort från samhället?

Jag vill dessutom ha svar på en annan principfråga. Om det bildas fler unioner i världen, och dessa unioner börjar militariseras – låt oss bortse från EU – vad händer när dessa intressen krockar? Är det bra att militarisera stora unioner?

Anf. 31 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Det här kan bli kort, för jag gissar att vi faktiskt är rätt överens i dessa frågor.

Folkpartiet vill ha en skärpt miljögaranti inom EU, som innebär att bevisbördan för dem som hävdar att någonting är ofarligt skall läggas på dem som hävdar den inre marknaden än på dem som hävdar miljöhänsyn. Vi är helt överens om det.

Frihandel kan aldrig gå före hälsoskyddet. Det är just i fråga om bevis – som debatterades i EU-valrörelsen – som det finns de som hävdar att EU driver ren protektionism med hjälp av hälsoargument. De har sagt att EU skall bevisa det. EU har åtagit sig att försöka bevisa det. I den frågan har man ännu inte lyckats. Det skall vara en skärpt miljögaranti, och bevisbördan skall läggas på dem som vill försämra miljöskyddet.

Trots att du inte riktigt vill ta ordet i din mun, antar jag att du talar emot en militarisering av EU. Det är någonting vi är helt överens om. Folkpartiet tycker inte att EU skall militariseras. Vi vill inte att EU skall bli en militärallians.

Anf. 32 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Jag undrar om vi delar principuppfattningen att om unioner – EU eller andra unioner, strunta i vilka – bygger upp en militär kapacitet, finns det en risk för att när unionernas intressen krockar att ett nytt kallt krig kan inledas. Jag vill ha svar på den principfrågan.

Jag tar vad du sade om miljögaranti som intäkt för att de liberala folkpartisterna i EU-parlamentet kommer att rösta för detta i EU-parlamentet. Det har ni inte gjort förut. Nu har vi svart på vitt, och vi skall hålla koll på er. Det bryter mot den liberala gruppens syn i EU-parlamentet.

Anf. 33 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Vår inställning till miljögaranti har jag hämtat från vår valplattform, som alla våra kandidater står bakom. Där kan ingen tvekan råda.

Den första frågan finner jag ointressant, dvs. om unioner med militärkapacitet har skiftande intressen och om detta innebär en risk. Ja, det är självklart. Men vi arbetar på alla tänkbara sätt för att komma bort från en värld där konflikter löses med militära medel. Det är ociviliserat. Det är omodernt. Det är absurt. Det är just därför vi liberaler, tyvärr till skillnad från det svenska Miljöpartiet, är för europeiskt samarbete i form av unionen och inte är emot det.

Anf. 34 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Resonemanget om att unioner inte skall militariseras är utmärkt. Jag har haft åtskilliga debatter med liberala kandidater i EU-parlamentsvalet som har vägrat att inse det stora problemet när unioner militariseras och det uppstår flera block i världen. Det var trevligt att höra.

Vi har just avslutat en valrörelse. Det finns skäl att summera både sakinnehållet och sådant som är av samarbetsnatur.

EU är på väg att växa till en allt mäktigare förbundsstat. Man har under ett antal år skaffat sig en gemensam valuta, gemensam centralbank, snart en gemensam finanspolitik, gemensam asylpolitik, gemensam försvars- och säkerhetspolitik, gemensam utrikespolitisk talesman, gemensam polis och en alltmer gemensam lagstiftning. Dessutom har man en domstol som står över nationell lagstiftning.

Nu talar man om att gå vidare med en gemensam skattepolitik. Vi fick t.ex. inte ha miljöskatten på flygbränsle. Man talar om en maktreglerande författning för unionen. Då är man i verkligheten vid en statsbildning.

Det är inte ofta Expressens ledarsida och Miljöpartiet har samma uppfattning, men i denna fråga har vi det. Vi delar den uppfattningen med stora delar av Europa i övrigt. EU är på väg att bli en statsbildning. Det kan man gilla eller ogilla – båda linjerna är fullt hederliga. Men den som förnekar det, som låtsas som om det är något annat, far fram med något som är svindlande nära osanning. Eller också har man drabbats av den stora förnekelsen.

Man kan, som sagt var, gilla utvecklingen mot en reell statsbildning eller ogilla den. Vi ogillar den, och det är hederligt. Det är också fullt hederligt att gilla den. Vi ogillar den främst därför att demokratin erode-

rar. Alltmer beslut som berör människors vardag fattas allt längre bort. Än så länge har inga beslut flyttats nedåt i den här hierarkin, utan allting flyttas tyvärr uppåt. Det är inte så att de nationella parlamenten får överta någonting som EU har haft eller att kommunerna får överta någonting, utan allting bara sugts uppåt. Närhetsprincipen existerar bara som en retorisk tes; i själva verket är det tvärtom.

Valdeltagandet inom EU är väldigt lågt, inte bara i Sverige utan över huvud taget när det gäller val till EU-parlamentet. Det är bara i de länder där man har upprättat centraldiktat om röstplikt som de flesta människor röstar. I övrigt struntar de allra flesta fullständigt och högtidligt i hela EU-projektet när det gäller att gå och rösta. Valdeltagandet är en fullständig katastrof för EU-konceptet.

Göran Persson och andra partiledare talar om att det är en legitimitetskris för EU-parlamentet, och det är det förvisso. Men jag tror att det är mycket mer än så. Det är en legitimitetskris för hela EU-idén, hela EU-konceptet.

I samband med folkomröstningen hävdade jag och andra miljöpartister, och andra EU-motståndare, att vi riskerar att få en amerikansk utveckling där kanske 30 % röstar, eller åtminstone under 40 %. Det sade jag på många torgmöten och debatter, och detta var hjärnspöken enligt de flesta som jag debatterade med – alltifrån Dinkelspiel till Paulsen, Bildt och Ingvar Carlsson.

Det vi nu borde göra i all ödmjukhet, oavsett om vi gillar EU-konceptet eller inte, är att alla partier och partigrupper i EU-parlamentet funderar över vad som är fel i själva systemet; inte vad som är fel på folken eller människorna, utan just själva systemet. Det är inte informationsbrist, och det är inte politiskt ointresse, utan det är systemet i sig som genererar ett tillstånd av maktlöshet och avståndstagande. Det är inte bara i Sverige, utan det är i land efter land efter land. Detta är ett jättestort problem.

Jag skulle vilja ställa en fråga till dig, Göran Persson. Om du slutar tala med Marianne Samuelsson kanske du hör frågan. Det är bra att du pratar med miljöpartister, men jag skall ställa en fråga nu: Är du villig att ta initiativ bland dina regeringschefskolleger för att diskutera de uppenbara systemfel som finns och som gör att folk inte engagerar sig i EU-parlamentsvalet? Det är ett gigantiskt underkännande. På något sätt måste man ta i det, oavsett om man gillar EU eller inte. Antingen tar man de här frågorna på allvar, eller också låter man EU-kommissionens tankar om mer propaganda, mer reklam och fler serietidningar med hjälten Euro till Europas skolbarn vara det som får engagemanget att växa.

De urnor som i dag fylls med folkligt förakt i stället för valsedlar är ett varningstecken. De urnor där grundläggande delar av den parlamentariska demokratin är på väg att begravas är allvar.

Vi flyttar alltmer makt till EU-parlamentet, och det gillar de flesta av er. Men inser ni inte att det måste finnas någon legitimitet i maktsystemet? Vad händer annars vid en stor lågkonjunktur? Den politiska sfären ligger illa till. Om vi sedan har lågkonjunktur, hög arbetslöshet, ökade klyftor – vad händer då? Det är ju då demokratin är i fara. Då kommer de bruna männen och kvinnorna med enkla lösningar. Det är ju detta som är det livsfarliga i att ett system växer så snabbt och så fort att människor inte hänger med. Det kanske vore fullt rimligt att ha EU om 30 eller 40

år, när det gått saktare, men just nu går det för fort för demokratin. Det är farligt.

Hur skall vi sedan ha det med EMU, den gemensamma valutan? Socialdemokraterna, Centern och Kristdemokraterna duckar i den frågan eller vill utvärdera och fundera ett tag. En klar insikt finns ändå hos vår statsminister om att ett medlemskap i EMU är ett större steg än medlemskapet i EU. Det är det faktiskt; Miljöpartiet delar den uppfattningen.

Det är rimligt att man har en folkomröstning. Även om vi inte nu kan ta ställning till exakt när man skall ha den vore det bra om själva principen åtminstone slogs fast. Jag tror att det är viktigt. Det vore ett steg för att öka tilltron till demokratin.

När samarbetet mellan de tre partierna inleddes kunde vi höra från moderater och andra att räntan skulle höjas, kronan sjunka och arbetslösheten öka. Det talades om skvalpvalutor och att statens finanser skulle drabbas, och det var ett fruktansvärt elände. I själva verket blev det tvärtom. Det har gått väldigt bra i väldigt många frågor. Det är den mardröm som moderaterna hade, att det inte skulle bli så illa, att det skulle gå åt rätt håll.

Dessutom har vi fått ett antal gröna framgångar, som vi är ganska stolta över. Som första land i världen har Sverige nu fått in gröna nyckeltal i finansplanen. Det är ett genombrott, och vi är ett föredöme för andra länder. Vi har i skattesamtalen fått en inriktning på en grön skatteväxling enligt vårbudgeten. Det är alldeles utmärkt. Vi har fått rejäla satsningar på miljöforskning, miljöbrottsbekämpning, stora inköp av ur- och naturskogar, satsningar på biotopskydd och genombrott när det gäller satsning på marksanering. Det ger både bättre miljö och fler jobb. Vi har också sett till att människor som har det sämst har fått lite mer pengar. Med en borgerlig regering hade det förmodligen blivit precis tvärtom; vi som har hade fått ännu mer.

Mycket har alltså fungerat väldigt bra. Det är kanske det som är en mardröm för de borgerliga partierna.

Jag har också några funderingar kring samarbetet. Solidaritet är ett ord som aldrig kan bli omodernt. Det är förutsättningen för ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle i en ekologiskt och socialt hållbar värld. Det är just begreppet solidaritet som är den gröna, globala utmaningen, att vi ger det här ordet ett innehåll i tiden, oavsett om det gäller människor eller natur.

I Europa har det här arbetet skett i ett rödgrönt samarbete med socialdemokratin. Det kärvar lite varstans här och var i olika frågor, och det är inte konstigt. Det finns en rågång mellan grönt och rött. Det är ju olika partier och olika grundideologier.

Vi har valt att tänka över situationen efter en hård valrörelse, där Socialdemokraterna och Miljöpartiet varit på full kollisionkurs. Vi delar i mångt och mycket Thage G. Petersons syn på Kölnmötet. Vi är djupt besvikna på det. Det här är en djup och central fråga för oss. Men jag tror att det är bättre med en betänketid och att vi känner efter om det är rätt och riktigt att fortsätta än att kasta i väg hetsiga ord och debattartiklar – det är inte bra.

Självklart måste man tåla en tuff sakdebatt i frågor där man har olika uppfattningar även om man samarbetar. Verbala smockor i en öppen

debatt är en sak, men krypskytte och smygskytte är en annan, som vi skall försöka undvika.

Det finns också en kraft i det här samarbetet som är väldigt viktig att konstatera just nu, när EU-parlamentet har gått alltmer högerut. Då är det viktigt att det finns nationella krafter som drar åt ett annat håll, som kan förhindra de krafter som vill öka klyftorna i samhället, som kan förhindra de krafter som inte begriper vikten av en grön skatteväxling, som kan förhindra de krafter att växa som inte ens kan stava till biologisk mångfald och ännu mindre begriper att det krävs en hållbar miljö i botten för att kunna utveckla en hållbar ekonomi.

De konservativa framgångarna i EU-parlamentet borde leda till viss eftertanke. En motmakt till detta är viktigt.

Det finns ett uppdrag som är viktigare än alla andra för oss gröna: att återupprätta ordet solidaritet och ge ordet ett innehåll igen både här hemma, i Europa och i världen. Solidaritet även med kommande generationer och med naturen – det är den gröna utmaningen. Det är därför vi gröna sitter här.

Tack skall ni ha.
(Applåder)

Anf. 35 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag vill i likhet med Lars Tobisson börja med att uttrycka mitt djupa deltagande med de familjer som förlorade två av sina kära, Olle Borén och Robert Karlström, i mordet i södra Östergötland för några veckor sedan. Det är tankar som går till familjerna, naturligtvis, och också tankar som går till deras kolleger, som gör ett arbete för att människor skall känna sig säkra och trygga och sedan upplever att de själva blir utsatta för detta våld. Det är svårt, och det är tungt, och det är någonting som naturligtvis stämmer till eftertanke.

Jag tror att flera av dagens talare har pekat på någonting som just nu plågar väldigt många av oss. Det är att vi ser att respekten för människors lika värde håller på att luckras upp. Bland unga, och också bland äldre, slarvar man med orden. Det blir ett grövre sätt att tala. Många lärare har vittnat om hur man använder könsord, svordomar och grovheter som i sig är ett uttryck för att vi är på väg in i, och kanske redan är i, ett nytt samhällsklimat.

Många gör berömvärda insatser för att stävja detta – lärare, föräldrar och föreningsledare. Men det räcker inte. Vi ser att unga människor, framför allt, översköljs av ett enormt utbud av inte minst underhållningsvåld. Vad det betyder i det stora kan vi alltid diskutera, men det är klart att det drar åt fel håll.

Vi har aldrig någonsin försökt reglera detta. Det går nog inte i en öppen värld. Däremot har vi alltid sagt att de positiva motkrafterna måste stärkas. Det är vuxna som bär demokratiska ideal, vuxna som står upp för människovärdet, vuxna som stöttar lärare, vuxna som stöttar föreningsledare – förebilder för barn och ungdomar i närmiljön.

Det finns inget enkelt svar, men det finns ett djupt engagemang bland alla som sitter i denna kammare för att faktiskt visa på de positiva alternativen. När någon av våra kvällstidningar börjar beskriva hur brotten breder ut sig bland barn och ungdomar är det något som vi, oavsett partitillhörighet, naturligtvis måste ta utomordentligt allvarligt på.

Jag kommer tillsammans med Ulrica Messing och Britta Lejon att bjuda in alla Sveriges ideella ungdomsorganisationer till en stor samling i början av hösten, där vi gemensamt skall gå igenom vad som brister, vad vi kan göra och vilka resurser som behöver tillföras. Vi har sett för mycket av stängda ungdomsgårdar. Vi har sett för mycket av att miljöer där ungdomar kan vistas bara har försvunnit. Vad kan vi göra tillsammans?

De nedskärningar och besparingar som vi tvingades göra under 1990-talet har kanske delvis bidragit till att miljön för en del barn och ungdomar har blivit hårdare. Är det någonting jag känner är det att vi nu, när vi återigen har resurser, skall sätta detta främst och göra det tillsammans med dem som möter ungdomar i sin vardag i skolan, i föreningslivet och naturligtvis också i hemmen. Kan vi tillföra resurser nu på ett sådant sätt att vi inte enbart pratar om värderingar – det är viktigt nog – utan också i handling visar att vi har förstått att det gäller att sätta stopp för denna utomordentligt farliga utveckling tror jag att det är ett projekt och ett arbete som vi borde kunna samlas omkring i denna kammare och gemensamt stå upp för de grundläggande värderingarna i en demokrati. Det är det som det ytterst handlar om. Till detta samarbete bjuder regeringen in. Vid denna överläggning hoppas jag också kunna se riksdagens partier närvara.

När väl det har sagts vill jag göra en reflexion om det nyss genomförda Europavalet. Det var inget framgångsrikt val för någon i denna kammare. Det var det naturligtvis inte för socialdemokratin, men jag tror inte att någon i denna kammare kan känna tillfredsställelse med det valet. Jag tänker naturligtvis på valdeltagandet.

Det är inget svenskt fenomen och inte i första hand ett svenskt problem. Det är någonting som rör hela den europeiska unionen. Om man exkluderar de länder som har röstpikt eller hade valet i samband med ett regionalt eller lokalt val har vi ett deltagande i detta val som ligger mellan 25 och 50 % av valmanskåren. Sverige ligger snarare på den övre halvan, trots vårt usla valdeltagande.

Väljarna har alltid rätt. Det är en kraftfull manifestation från väljarnas sida att utebli från ett val – ett val som vi alla i denna kammare, utifrån olika utgångspunkter, bemödade oss om att beskriva som ett viktigt val. Så gjorde våra kolleger över hela Europa. Väljarna uteblev.

Det finns säkert många förklaringar till detta, men om debatten inte tar utgångspunkten i att vi har ett demokratiskt legitimitetsproblem i den europeiska unionen kommer vi snart att hamna i en ännu djupare förtroendekris. Jag är tacksam för att vi i Sverige har valt att behandla frågan om ett svenskt EMU-medlemskap utifrån utgångspunkten att det svenska folket skall avgöra frågan efter det att alla har haft förutsättning och tid att sätta sig in i problemet eller möjligheten – vilket man nu anser. Många europeiska politiker som har drivit detta gigantiska projekt med en ny gemensam valuta önskar nog i dag att de skulle ha förfarit på samma sätt som vi.

Det finns aldrig någon risk i att låta en demokratisk process ta tid. Det finns aldrig någon risk i att låta människor sätta sig in i frågor i grunden, särskilt inte när det gäller sådana beslut som när de väl är fattade i en viss riktning aldrig går att göra om.

Min djupa respekt för demokratin och min erfarenhet av människors uppfattning om Europaarbetet och dess demokratiska brister leder mig tveklöst fram till att säga att den väg vi har valt omkring vårt svenska eventuella deltagande i en monetär union grundar sig på en fast övertygelse om demokratis nödvändiga och rättmätiga krav på tid och utrymme. Det skall den få.

Annars står vi just nu i Sverige inför en period då vi kan säga att vi har goda förutsättningar. Det är en ny dagordning som växer fram. Jag skall inte på något sätt recensera tidigare anföranden, men det är alldeles uppenbart att det är ganska tunt vad gäller konkreta förslag och alternativ politik. Det är tunt vad gäller samordning och struktur. Det tror jag att alla som har lyssnat har konstaterat. Det behöver inte jag uppehålla mig vid. Detta kan bero på att vi nu ser att Sverige, som land, med kraft är på väg åt rätt håll. Men det är i en sådan här period som solidariteten provas mest. Nu handlar det ju om att se till att klyftorna inte växer. Nu handlar det tvärtom om att se till att klyftorna minskar. Det handlar om solidaritet mellan dem som bor i regioner som växer kraftigt och dem som bor i andra delar av Sverige som fortfarande kanske står stilla eller backar. Det handlar om solidaritet mellan dem som har ett arbete och dem som fortfarande är arbetslösa. Det handlar om solidaritet mellan dem som har goda inkomster och klarade krisåren bra och dem som gick igenom krisåren med en oerhört ansträngd hushållsekonomi.

Om vi skall använda uppgången på ett sätt som stärker sammanhållningen i Sverige och som därmed bygger under de demokratiska värdena och principerna måste solidariteten sättas i förgrunden. Det måste vara utgångspunkten. Vi har diskuterat skattesänkningar. Jag är förvisso anhängare av att man skall sänka skatter som vi inte behöver ta ut. Det är självklart. Och det skall göras på ett sådant sätt att rättvisan främjas. Men det är klart att vår diskussion om skattefrågan inte blir trovärdig om vi inte samtidigt klart och tydligt säger att vi ser några andra samhällsproblem som faktiskt är större och som är viktigare att angripa än att isolerat diskutera skatterna.

Det är några saker som jag vill peka på som jag bedömer kommer att dominera den kommande tidens politiska dagordning.

Det första är att vi måste hålla ihop Sverige. Många av er som sitter i denna kammare och av er som följer debatten på TV eller radio bor i delar av Sverige som inte växer. Det beror inte på att det är fel på er eller på att ni gör en dålig arbetsinsats. Det här är många gånger ett uttryck för att förutsättningarna för arbetslivet i grunden har förändrats. Skogsbruket sysselsätter inte lika många som tidigare. Basnäringarna sysselsätter ett fåtal. Kvar finns samhällen och regioner som avfolkas. Också dessa delar av Sverige måste få en möjlighet att vara med och dela på den tillväxt som vi alla skapar tillsammans. Jag smärtas särskilt mycket av att se många, oftast små, kommuner med ansvar för skola, vård och hemtjänst. Det handlar om många äldre människors vardagliga trygghet och barns förutsättning för ett kommande rikt liv. Många sådana kommuner sitter ohyggligt illa till ekonomiskt, trots att vi tillför nya statsbidrag. Samtidigt ser vi att de statsbidrag som vi tillför andra delar av landet används för att sänka skatten. Det här är naturligtvis någonting som vi måste diskutera i grunden i höst. Gör vi rätt fördelning? Om vi inte gör rätt fördelning måste detta rättas till. Och om det är rätt fördelning så brister ändå

resurserna i de små kommunerna. Vi kommer inte med trovärdighet att kunna diskutera skattefrågan om inte denna fråga i grunden är utredd och man ser att lösningen är presenterad. Det är det första.

Det andra som jag ser är naturligtvis det som flera har tagit upp. Det handlar om vården. Där är bilden mer komplicerad. Vi kan alla uttrycka djup oro över vad vi ser i vissa delar av landet, inte minst i storstäderna, i min egen Skåne-region, i Västra Götaland och i Stockholm. Men om nya resurser som tillförs sådana områden i landet i stället för att användas till att förbättra vården används till att sänka skatterna är ju regeringens möjlighet att agera uttömd. Därför ser jag fram emot en öppen och rejäl debatt i den här kammaren och också i dessa regioner omkring vad det är som är viktigast.

Löser man sjukvårdens problem genom att sälja ut sjukhusen? Löser man problemen med människors trygghet genom att privatisera socialvården? Blir barnens fritid rikare genom att kollo stängs? Blir människors livssituation rikare och friare genom att marknadshyror införs i Stockholms innerstad? Detta är problem som inte enbart är förknippade med vården, men de är förknippade med de resurser som vi hanterar på den kommunala och landstingskommunala nivån. Vi är beredda att göra större insatser i vården, men vi är inte beredda att göra insatser i vården i regioner som använder pengarna för skattesänkningar samtidigt som man höjer avgifterna för exempelvis barnsjukvården.

Nu har en del sagt att detta är ett uttryck för den kommunala självstyrelsen. Jag är förtrodd i den kommunala självstyrelsen. Jag har en djup och stor respekt för den, men någonstans går också en gräns där det som vi kallar nationellt likvärdigt kommer i konflikt med en kommunal självstyrelse som utgår från ett helt annat perspektiv än vad som kommer till uttryck i denna kammars debatter. Det är brett förankrat i många partier, även i partier som nu gör detta systemsifte möjligt i Stockholm och Stockholms län.

Vården och vårddebatten måste klaras. Vården är i ett läge då resurser kan komma att behöva tillföras. Vi måste sända den signalen tydligt till alla som finns i vården, så att de förstår att det inte är skattesänkningar som skall genomföras på deras bekostnad, utan vi skall klara både en skattesänkning och resurser till vården.

Vi ser flaskhalsarna. Det är det tredje området. Det är flaskhalsar på arbetsmarknaden. I den uppgång som vi nu ser är det brist på arbetskraft. Det är problem som vi har brottats med i tidigare högkonjunkturer. På sätt och vis är det angenäma problem att inte arbetskraften räcker till. Det är naturligtvis mycket trevligare än när arbetslösheten är stor och växer. Men vi vet ju också hur det här fungerar ekonomiskt. Om vi får stora sektorer av arbetsmarknaden som präglas av knapphet på arbetskraft drivs lönespiralerna i gång. Då växer inflationen. Sedan stiger räntorna. Sedan slår det till på investeringarna. Sedan faller tillväxten. Sedan kommer dysterheten tillbaka.

För regeringen och riksdagen kommer arbetet med att hantera den uppgående konjunkturen och de problem som vi fortfarande har av strukturellt slag på svensk arbetsmarknad att vara en utomordentligt högt prioriterad fråga. Det är också en fråga som måste kunna hanteras of-fensivt om diskussionerna om skattesänkningar skall vara trovärdiga.

Till det här kommer den fjärde stora frågan för hösten: skattediskussionen. Vi har ju öppnat för att det kan vara möjligt att göra det här redan år 2000. Jag har sagt att vi, om utvecklingen blir bättre än vad vi har trott, inte är främmande för att göra en skattesänkning redan år 2000. Alla som följer svensk ekonomi kan ju nu se vilken enorm utveckling vi har och att det resulterar i att det växer fram ett överskott som öppnar för den här möjligheten. Vi behöver inte bestämma det förrän vi kommer fram till budgetpropositionen i höst. Då skall det slutligt avgöras. Men jag noterar som ett uttryck för det nya samhällsklimatet att nu kommer de som säger: Skall vi verkligen sänka skatterna nu, nu när tillväxten är så hög, nu när det går bra för Sverige? Det är varningar som man naturligtvis skall ta på allvar. De skall inte nonchaleras. Jag kommer självfallet inte som statsminister och tidigare finansminister att medverka till att den sanering som vi har gjort av ekonomin förstörs till följd av en inflationsutveckling.

Jag tror fortfarande att det finns så mycket lediga resurser, om arbetsmarknaden fungerar i svensk industri, att vi tål en skattesänkning, och om utvecklingen håller i sig redan nästa år. Men den skattesänkningen blir trovärdig bara om vi kan diskutera, samtala och lägga fram förslag som möter problemen i de delar av Sverige som inte växer, som möter problemen i den vård som inte fungerar och som kan hantera en arbetsmarknad som på vissa ställen växer för fort. Så hänger det ihop, och så ser en dagordning ut för hösten.

Fru talman! Mitt budskap till denna kammare inför det sista sommarlovet detta århundrade är att ni kan gå till sommarledigt med en insikt om att Sverige ekonomiskt står starkare än på mycket länge. Det är ingen dålig utgångspunkt för höstens arbete. Ni kan också gå till sommarledigt med insikt om att vi nu står inför en debatt som kommer att handla framför allt om demokratins förutsättningar och möjligheter.

Jag kommer naturligtvis att medverka till att peka på det nödvändiga i, som ligger i den socialdemokratiska idétraditionen, att förena både utveckling och tillväxt med rättvis fördelning. Det är sådant som postkommunister eller nyliberaler aldrig har tagit till sig. De första tror att det bara handlar om fördelning och att spendera pengar, och de andra tror att det bara handlar om tillväxt och aldrig om fördelning.

Det är kombinationen fördelning och tillväxt som är det moderna konceptet runt om vilket nästan alla Europas ledande politiker och regeringar i dag samlas. Jag är glad att tillhöra den rörelse som leder Europas viktigaste länder och som dominerar europeisk politik. Jag är glad att vi knyter an till det traditionella. Det handlar om att både hävda rättvisa och utveckling, att se båda sidorna i den politiska utmaningen.

Sverige står starkt. Vi är inte nöjda men naturligtvis stolta över det vi har uträttat. Men just i bristen på tillfredsställelse när vi ser bristerna ligger också drivkraften att gå vidare med ett politiskt arbete för att göra Sverige mer rättvist och mer jämlikt. Till det arbetet önskar jag riksdagens ledamöter välkomna i höst, och jag önskar er alla en skön och glad sommar! Tack skall ni ha!

(Applåder)

Anf. 36 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Först vill jag välkomna statsministerns nypåkomna insikt om vikten av att beivra brott och om de brister som följt på nedskärningarna inom landets polis- och rättsväsen.

I övrigt skryter statsministern om framgångarna med regeringens politik. Det är trots allt, som Lars Leijonborg har påpekat, ett faktum att socialdemokraterna går från valnederlag till valnederlag. 26 % i Europavalet kan inte vara mycket att skryta med.

Den politiska beslutsprocessen har gått i stå utom när det gäller att blockera och sätta stopp. Vad tillväxtministrarna i det nya superdepartementet lyckats föra till avgörande under våren är nya regler om skrothandel och postnummer. Det är inget som förbättrar näringsklimatet och inget som gör ökad tillväxt, fler företag och nya jobb.

Göran Perssons problem och misstag är att han har lagt sig i vänster-spåret. Där finns inte den politik det moderna Sverige behöver. Den försvåras redan av röststarka krafter i de egna leden. LO gör ju en poäng av att stå i vägen. Men det stora hindret är naturligtvis samverkan med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Hur länge skall Göran Persson finna sig i att Schyman och Schlaug blockerar Sveriges utveckling? Att döma av söndagens valresultat kan ju inte partinitet åberopas som motivering. Finns det ingen gräns för vilka förluster och förödmjukelser som Göran Persson är beredd att underkasta sig för att behålla regeringsmakten?

Jag har några gånger här åberopat Tony Blair och Gerhard Schröder och hur de skiljer sig från socialdemokraterna. De skriver: De offentliga utgifterna har i princip nått sitt tak. Beskattningen av hårt arbete och företagande måste sänkas. Då skall vi minnas att utgifts- och skattekvoterna i dessa länder ligger avsevärt lägre än i Sverige. De fortsätter: Social medkänsla kan inte mätas med nivån på de offentliga utgifterna. Avgörande är hur effektivt dessa resurser används och hur mycket de hjälper människor att hjälpa sig själva.

Det kanske är onödigt att fråga Göran Persson om han håller med. Han har både i ord och i handling visat att han mäter välfärd i offentliga utgifter och statsbidrag till kommunerna. Han har tagit bort spärren mot kommunala skattehöjningar. Visserligen talar han här om att man kan tänka sig att sänka skatter, statliga skatter. Men hur skall det gå att lägga fram en tillväxtfrämjande politik med skattesänkningar inom ramen för någonting som skall formas tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet?

Är Göran Persson beredd att sänka skattetrycket eller inte? Vad säger han till de många kommunala företrädare för det egna partiet som runtom i landet nu förbereder och talar om att höja den kommunala skatten?

Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Lars Tobisson i sitt inledningsanförande sade att Göran Persson berömmar sig av att socialdemokratin har tagit över Europa. Så är det inte, sade han. Det är ett enormt bakslag, osv.

Nu har Tobisson haft tre eller fyra inlägg här och enbart åberopat Gerhard Schröder och Tony Blair. Finns det någon konservativ politiker i Europa som du skulle vilja citera, som har tänkt någonting nytt om framtiden? Var finns den idéströmningen? Säg någon som har knäckt någon

originell tanke och frigjort sig från ert nyliberala arv! Det är ännu tid kvar, Lars Tobisson. Du är en flitig man som läser mycket. Någon briljant tanke har de väl tänkt dessa moderater ute i Europa – Hague, Madelin i Frankrike, Juppé eller Berlusconi? Ni vet ju vilka de är. Citera dem!

Jag kan avslöja för Tobisson att vi har varit inne och petat i Schröders och Blairs papper. Vi tillhör den arbetsgrupp som diskuterar den tredje vägens utveckling i Europa. Jag har inga svårigheter med uttrycket att sänka de offentliga utgifterna. Det har inte den som har varit finansminister i en regering som tog över statsfinansier som hade 73 % av BNP i offentliga utgifter.

Lars Tobisson vet ju vad han talar om. Tobisson var världsmästare i offentliga utgifter, inte därför att han ville det utan därför att han inte förmådde att regera. Tobisson satt visserligen inte i regeringen. Men han vet att han har haft en roll som grå eminens. När du försökte driva politik, Tobisson, tillsammans med några andra, fick Sverige världsrekord i offentliga utgifter. Var det avsikten? Varför blev det på det viset? Det du nu föreslår att vi skall göra, hur skiljer det sig från det ni själva gjorde för några år sedan, när allting kördes käpprätt åt skogen?

Tobisson och kära moderater! Det är nog så att om man tittar på Sveriges förutsättningar just nu har vi ett starkare läge än vad vi har haft på säkert 20, 25 års tid. Det har vi inte fått gratis. Det har vi fått genom ett tufft regeringsarbete som har kostat oss väldigt mycket i opinionsförluster. Det vet vi. Men vi gjorde det för Sveriges skull. Vi tog det ansvaret, det ansvar som ni aldrig orkade ta därför att ni satte partinyttan framför landets intressen. Berätta om de lysande moderata idéerna och hur de skiljer sig ifrån den politik ni själva försökte driva när allt slutade med världsrekord i offentliga utgifter!

(Applåder)

Anf. 38 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Jag behöver inte nämna några företrädare för en borgerlig moderat politik i Europa. Det brukar Göran Persson klara så bra själv. Han brukar t.ex. dra fram Margaret Thatcher. Det intressanta är att vad hon genomförde tillsammans med sina konservativa medarbetare i Storbritannien har Blair inte velat ändra på. Det har inte varit tal om någon återställarpolitik på det sätt som Göran Persson introducerade här i Sverige. Där bygger man tvärtom vidare på den grunden.

Jag fattar det så att Göran Persson nu säger att han ställer sig bakom det program som Blair och Schröder har arbetat fram. Det är mycket imponerande. Han fullföljer därmed de traditioner som inleddes av Margaret Thatcher. Jag hälsar det med tillfredsställelse, men jag vill se konkreta bevis på att det också omsätts i handling.

När Göran Persson för sin debatt här med mig ger han inga klara besked om hur han tillsammans med Schyman och Schlaug skall forma en skattesänkning, en arbetsrättsreform och en Europapolitik som kan ge bättre tillväxt, fler företag och nya jobb. Och det är inte så underligt – det går inte. Man kan inte skapa ett bättre klimat för företagande, utbildning och arbete med en vänsterpolitik som sätter fördelning framför tillkomsten av nya resurser i samhället. Men slå in på den bana som Blair och Schröder anvisar! Det kan leda till en lösning. Det är bara det att Schyman och Schlaug aldrig kommer att medverka till det.

Det är väl orsaken till att vi i debatten får hålla oss till områden där vänstermajoriteten under det gångna riksmötet förmått komma till skott, nämligen när det gäller att sätta stopp för saker och ting. Med vänsterstöd har regeringen drivit igenom en strafflagstiftning mot kommuner som vill sälja kommunala bostadsföretag och hyresfastigheter. Att den majoritet som beslutar om detta – och då tänker jag på de beslut som fattas ute i kommunerna – är demokratiskt vald är någonting som man inte bryr sig om. Lars Leijonborg har ju varit inne på det. De medel som inflyter vid en försäljning kan mycket väl komma att användas till det som jag betraktar som kommunernas kärnområden, skola, utbildning och omsorg. Men det spelar tydligen inte heller någon roll – tvärtom.

När nu borgerliga landstingsmajoriteter tar itu med eländet med växande sjukvårdsköer och vill pröva en privatisering av vissa vårdenheter blir det åter tal om att skicka ut en straffexpedition. Eller är statsministern beredd att här respektera den kommunala självstyrelsen och låta demokratiskt valda majoriteter sköta sina egna angelägenheter?

Regeringen har också satt stopp för eurons införande i Sverige. Göran Persson har inte velat diskutera den frågan i den nyss genomförda valrörelsen. Men nu är valet över. Jag begär inte att statsministern på fläcken skall säga ja eller nej till euron, men vill han redovisa hur han tänker sig tidtabellen? Blir det en informationskampanj till hösten? Blir det ett socialdemokratiskt ställningstagande nästa vår? Blir det en folkomröstning eller ett extra val hösten 2000? Är siktet inställt på att Sverige skall vara med när nya sedlar och mynt introduceras år 2002?

Fru talman! Systemet är stängt, meddelade Lennart Daléus med anledning av uppdateringen av riksdagens datasystem. Än mer angeläget är kanske att modernisera Sveriges regering för att möta den nya tidens utmaningar. Jag skulle vilja fråga statsministern hur han skulle reagera om vi politiskt 2000-säkrar Sverige och får upp en skylt på skärmen som säger: Större systemfel! Radera hårddisken! Installera ny programvara!

Det är något att tänka på över sommarlovet, herr statsminister.
(Applåder)

Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Först vill jag säga något om privatisering om vården. Vi är öppna för alternativa driftsformer. Men vi menar att den utförsäljning av sjukhus som vi nu ser öppnar för en situation där vi snart får in ett tydligt vinstintresse i vården. Vi vet att när vinstintresset kommer in, kommer människor att särbehandlas. Då är det inte behov utan förmåga att betala som gäller. Den kraften är så oerhört stark i all marknadsekonomi att den också kommer att råda inom vården.

Man säger att det är demokratiskt valda fullmäktigeförsamlingar som fattar besluten. Visst är de demokratiskt valda, Lars Tobisson. Men gick ni till val på att införa marknadshyror i Stockholms city? Gick ni till val på att sälja ut S:t Görans sjukhus? Gick ni till val på att privatisera socialvården? Gjorde ni det? Nej, det gjorde ni inte. Och om det var någon moderat som gjorde det, ställs frågan ändå till de kristdemokrater som sitter här i kammaren. Gick ni till val på detta? Var detta ert budskap till väljarna? Ni möjliggör ju systemskiftet i Stockholm. Moderaterna kan ju tycka att det är attraktivt och vara glada för att de får en chans att komma åt välfärdssamhället på det här sättet. Men var det Kristdemokraternas

ambition? Vilket ansvar tar ni för politiken i de största regionerna i landet? Det är detta det handlar om.

Göm er inte bakom det kommunala självstyret! Visa att det finns ett samband mellan vad som sägs i rikspolitisk debatt och vad som görs på kommunal nivå! Om det sambandet inte finns blir ju allt tal om att finansiera en kommunal aktivitet med beslut i Sveriges riksdag som grundar sig på en valrörelse där vissa värderingar har hävdats tomt och innehållslöst. Se sambandet mellan kommun- och rikspolitik! Förstå att väljarna tror att det ni sade i valrörelsen när ni valdes in i denna riksdag också skall gälla hur ni betar er i Stockholm, Göteborg och Skåne!

Det är därför vi tar debatten om privatiseringen av vården. Det är därför vi tar debatten om privatiseringen av socialvården. Det är därför vi säger att vi inte vill vara med om detta. Vi tycker att den här frågan är större och principiellt viktigare än diskussionen om det kommunala självstyret.

När jag ber Lars Tobisson att citera en enda stor konservativ tänkare kommer han med Margaret Thatcher. Det säger någonting om aktualiteten i det moderata tankearbetet. Det är en politiker som avgick för så där en tio år sedan. Det är vad man kan skramla fram av det moderat dominerade Europa, de som har så enorma framgångar i politiken. Margaret Thatcher. Sedan säger han att Blair tycker likadant. Nej, Blair tycker inte alls likadant, och det vet Lars Tobisson, det vet jag och det vet framför allt de brittiska väljarna. Det vet vi som jobbar i Europasamarbetet. Vi kan konstatera att vi nu äntligen har fått möjligheten att skriva in de sociala kraven i EU:s grundlag därför att Margaret Thatcher har försvunnit – hon som tänkte så stort enligt Lars Tobissons uppfattning.

Var lite glad, Lars Tobisson! Titta på den här fantastiska förstasidan i en av våra kvällstidningar! Jag talar inte om vilken. Det framgår kanske av huvudet. Heja Sverige! står det. Det var för någon månad sedan. Då var det 95 000 nya jobb. Nu är det 130 000 nya jobb. Heja Sverige! Starkare krona och sänkta skatter, står det. Det finns en massa kloka och duktiga människor som driver på utvecklingen. Det är så här det ser ut. Var glad, Lars Tobisson! Ta sommarlov och fira att det går bra för Sverige och att Moderaterna kan vara med och diskutera framtiden i ett läge där vi har återvunnit styrkan!

Glad sommar, Tobisson!

(Applåder)

Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag vill gärna instämma i Göran Perssons slutkläm att vi skall vara glada. Jag tycker också att vi skall vara glada för att det faktiskt finns en majoritet i den här riksdagen som har förstått sambandet mellan rättvisa, solidaritet, ökad sysselsättning och fördelning. Det är ju inte några motsättningar mellan de här begreppen.

När vi talar om skattesänkningar gör vi ju det just för att vi skall kunna fylla på i de portmonnärer där pengarna inte räcker, där det är tomt innan månaden är slut. Vi vet att om vi fyller på där, har folk också råd att betala mat och hyra och kan dessutom handla lite grann. Det gör att de små företagen kan få kunder till sina varor och tjänster. Det är ju så det hänger ihop. Därför är det bra.

Detta är ju ett annat synsätt än högerens tjet om ständiga skattesänkningar för skattesänkningarnas skull. Där handlar det om en ideologiskt motiverad skattesänkning som varken resulterar i rättvisa eller ökad sysselsättning. Där skiljer vi oss åt. Jag tycker att statsministern redogjorde för det på ett väldigt bra sätt.

Det finns en mycket tydlig höger och vänster, och det finns det också här i kammaren. Det tycker jag är betryggande att veta när vi ser vilka arbetsuppgifter vi har framför oss. Jag tycker att den dagordning som statsministern redogjorde för är klok.

Det är också bra att på allvar ta upp diskussionen om förändringar i samhället och förändringar av värderingarna i samhället. Jag tror att det finns mycket som det går att göra något åt. Vi har stora problem. Det är segregerade bostadsområden, för många elever i skolorna och för få lärare. Det är otrygga familjer som tyngs av ekonomiska bekymmer och hotande eller pågående arbetslöshet.

Allt det här hänger ihop. Om vi skall bygga solidaritet i samhället måste vi göra det också genom att använda de politiska verktyg som står till buds och koppla ihop dem. Då måste vi koppla ihop rättvisan, solidariteten, fördelningen och den ekonomiska politiken. Det är den helheten som måste präglade politiken.

Visst kan vi säga att Sverige är starkare nu när vi tar sommarlov. Ekonomiskt är Sverige starkare, men demokratiskt är Sverige svagare. Den här obalansen gynnar och kanske också tilltalar högern, där man är mer inriktad på att politiken sköts av en elit.

Men för oss i Vänstern och arbetarrörelsen, som bygger vår politiska verksamhet på respekt och solidaritet och på folkrörelsetraditionerna, är det ett mycket allvarligt tecken.

Det skall vi nog bära med oss, även om vi skall vara lediga och ha en skön sommar. Jag tror att vi skall använda sommaren för att allvarligt fundera över hur vi bygger Sverige till ett starkt demokratiskt land – inte bara ett land med en stark ekonomi, utan ett land med starka självständiga människor som utan att stå med mössan i hand kan tala om vad de vill se för utveckling både för sig och för sina barn och som kan känna självrespekt. Det är en process som vi politiker skall delta i.

Med det vill jag också önska hela kammaren trevlig sommar.
(Applåder)

Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med om mycket av det Gudrun Schyman sade. Men jag vill peka på en nyans som saknades i hennes anförande. Fördelning – ja. Men vi har ju också utvecklingen, innovationerna, entreprenörskapet och lusten att söka sig ut på marknaden för att pröva det man har lärt – det som gör att det växer. Det gäller inte bara fördelning, inte bara att dela ut olika typer av bidrag och stöd, utan också att underlätta för att det skall växa.

Den här dubbla ansatsen är nödvändig i all politik som skall kallas modern. Det är det socialdemokratiska konceptet, utveckling *och* rättvisa, som det handlar om. Där skiljer vi oss från nyliberalerna och de postkommunistiska. Det finns anledning att dra upp den skiljelinjen. Det är nämligen här jag tror att vi kommer att ha framtidens stora politiska debatt.

Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag har förstått att jag har 16 sekunders talartid.
Förnyelse, Göran Persson – ja, absolut utveckling, men också förnyelse och utveckling inom det politiska området och partipolitiken.

Anf. 43 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tyckte att Göran Persson talade mycket bra innan han visade sin stora starka sarkastiska sida. Han talade om barnens situation. Han talade om insatser i skola, i föreningsliv och, sade han, naturligtvis också i hemmen.

Det finns inga perfekta hem, inga perfekta familjer och föräldrar. Men låt mig vänligen uppmana till att ändå börja med hemmen.

Skå Edeby-Jonsson har varit den store folkuppfostraren under en period i Sverige. Hans son yttrade: Det bästa vi kan ge våra barn är mer tid.

Där behöver ni lägga om er politik och skapa möjlighet för föräldrarna att ge mer tid. De idéer ni har lanserat på sistone gör icke detta möjligt. Jag tror att det är ett av de stora ideologiska felstegen som socialdemokraterna gör. Ni säger: Lär av Blair på skattepolitikens område. Jag är nästan mer benägen att säga: Lär av Blair på familjepolitikens område.

Tusentals och åter tusentals – jag tar inte tillbaka de siffrorna – föräldrar har berättat för mig under mina många år i politiken hur de hankar sig fram ekonomiskt. De tänker inte på tröskeffekter och sådant utan hankar sig fram för att få möjlighet att ge lite extra tid. Stötta dem i deras strävan. Då har ni mycket större möjligheter än de som ges när ni samlas till storkonferens, var den nu skall äga rum.

I de tre stora landstingen röstades ju de icke-socialistiska partierna fram, inte på måfå utan för att man inte gillade den politik man hade varit föremål för från socialdemokratiskt och en del andra håll under de gångna fyra åren. Här har Göran Persson nyligen sagt: Väljarna har alltid rätt. Gällde det bara i EU-valet? Man skall alltid lyssna på medborgarna, för de har alltid rätt. Har de inte det i kommunerna? Då är de inte betrodda.

Är de inte heller betrodda när de skall välja vård? Det är klart att man skall ha solidariskt betalad vård. Vi har ju friskolor. När folk får välja, väljer en del friskolor trots att huvudmannen inte är Göran Persson.

Betro era kommunala politiker med att bestå en skarp ideologisk debatt. Akta er för förmynderiet, för valfrihet och respekt för människans rätt att själv välja tillhör om något framtiden.

Sedan var det hyrorna. Om jag är rätt underrättad, Göran Persson – och Engqvist som kommer från Malmö sitter ju också med – är det så att inte i någon kommun har man differentierat hyrorna så starkt mellan innerstad och ytterområde som i det socialdemokratiskt styrda Malmö. Hur svarar ni på det? Det skulle vara intressant att höra.

Det där förmynderiet som ni är ute efter i varje sammanhang skall, tycker jag, läggas bakom ryggen. Betro som sagt var individerna och anse att de har rätt när de väljer, t.o.m. när det handlar om kommunval, om att välja barnomsorg, sjukvård och friskola. Förmynderiet, Göran Persson, skall vi strunta i.

(Applåder)

Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Alf Svensson har lite talartid kvar. Jag vill nämligen fråga honom, rakt och enkelt: Gick ni till val i Stockholm på att sälja ut Sankt Görans sjukhus? Gick ni till val på att privatisera socialvården? Gick ni till val på marknadshyror i Stockholms innerstad? Gick ni till val på att höja avgifterna i barnsjukvården? Gick ni till val på att sätta skattesänkningar före barnsjukvårdens avgifter? Det är det diskussionen handlar om. Och det är det ansvaret du har, Alf Svensson, som politiker, som partiledare, som företrädare för Kristdemokraterna. Var det ert budskap i valet i Stockholm, ja eller nej?
(Applåder)

Anf. 45 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi gick till val för att stockholmarna skulle komma snabbare till när de behöver och vill ha vård. Vi gick till val för att stockholmarna inte tyckte att den vård som hade bedrivits tidigare var tillfyllest. Vi gick till val för att utöka kvaliteten i vården. Vi vet nämligen att huvudmannaskapet inte intresserar den som skall ha vård särskilt mycket. Den som vill ha vård vill ha den bästa tänkbara vården så snabbt som möjligt. Det var det vi gick till val på.

Att göra något slags klasskampsfilosofi av detta är nonsens. Den moderna medborgaren låter sig inte fösas och kommer inte att acceptera sämre vård.

Låt oss se. Kanske vården blir bättre. Varför är det så ogörligt för Göran Persson att tro? När man kommer in på att bry sig om medmänniskor är det privata initiativet alltid någonting som man skall skrämman med.

Det finns massor av människor som tillhör de ideella föreningar och sammanhang som Göran Persson skall kalla till sig när han skall tala om hur barnen skall ha det framöver. Då talar Göran Persson t.o.m. om ideella föreningar.

Jag tror inte att de som övertar sjukhusen är ideella, men jag tror att de har en hedervärd läggning och inte vill försämra för sina medmänniskor.

Så stor tilltro har jag till mina medmänniskor, vare sig de är socialdemokrater eller tillhör något annat parti.

(Applåder)

Anf. 46 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Så blev, fru talman, höjningen av avgifterna i barnsjukvården klasskampsfilosofi. Detta är den Alf Svensson som har talat om en valrörelse, att man sätter människan före marknaden, människovärdet före marknadsvärdet.

Vi vet att när det handlar om vården kan vi mycket väl acceptera andra driftsformer. Men när vi gör som Kristdemokraterna vill, säljer ut sjukhusen med all den tunga och dyra utrustningen, avhänder vi oss egentligen för all framtid möjligheten att vara med och se till att inte marknadskrafterna blir starkare än människovärdet.

Det finns många sjukdomar. Det finns många patientgrupper som är små och som aldrig blir lönsamma i Alf Svenssons värld. Det är det det handlar om. Det är den principen vi diskuterar. När lönsamheten och vinstintresset lyfts in i det som är välfärdens kärna, sjukvården, genom

att man säljer ut det som är förutsättningen för att fördela detta rättvist, har vi ett nytt läge.

Min fråga till Alf Svensson var: Gick ni till val på detta i Stockholm? Nej, det gjorde ni inte. Ingen av kristdemokraterna här i kammaren har gått till val på detta. Är det det här som svenska folket vill ha? Nej, det vill de inte. De vill ha en gemensamt finansierad välfärd där inte plånboken styr, utan där behovet är avgörande.

Där viker inte vi.
(Applåder)

Anf. 47 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! När statsministern är hygglig nog att skicka oss på sommarlov är sannolikheten rätt stor att han kommer att skicka många av oss till någon av de 210 kommuner i landet som håller på att minska, inte bara i befolkning utan också i ekonomisk styrka och möjlighet att växa.

Det berättar inte statsministern. I stället viftar statsministern med en av kvällstidningarna som enligt någon kurva har en utveckling för vilken statsministern tar ansvar.

Även de 210 kommunerna, att jämföra med de 289 vi har, är ju statsministerns ansvar. Det är faktiskt statsministerns ansvar att vi har ett land som håller på att kantra och att vi har regioner som inte ges den styrka som de behöver.

Det är statsministerns och regeringens ansvar, liksom att det är två län i landet som över huvud taget har någon växande befolkning.

Det verkar på statsministern som om det här är ett förhållande som, om det inte är snutet ur näsan, åtminstone har trillat ned från himlen på något sätt. Nu åker det upp på statsministerns agenda för det kommande arbetet, säger han. Det bejakas av Gudrun Schyman.

Hittills har inte regeringen visat någon ambition att ta itu ens med de enklaste av de problemen. Statsministern sade faktiskt, lika hyggligt, i början av hösten, när vi i Centerpartiet föreslog att vi skulle ta det stora språnget och åstadkomma vad vi kallar en digital allemansrätt, att det var det mest begåvade förslaget i riksdagen under den här hösten.

Sedan är det flera som har fyllt på.

Den andra kvällstidningen talar om att detta förslag måste genomföras. Var nu lite Speedy Gonzales, statsministern. Se till att den digitala allemansrätten, infrastruktur i hela landet, gör att vi kan åka ut till de här kommunerna utan att de förvandlas till bara sommarställe för oss.

Trevlig sommar, statsministern!

Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skall göra Lennart Daléus besviken. Det var inte 50-miljarderssatsningen som jag föll i djup beundran för, utan det var Lennart Daléus förmåga att hitta ett bra uttryck, nämligen digital allemansrätt, som jag uttryckte min beundran för. Det står jag för. Det var begåvat. 50 miljarder kronor är inte så alldeles ansvarsfullt. Men vi tittar på det.

Jag tror att Lennart Daléus var ute i ogjort väder när han argumenterade om regionalpolitiken. Jag har varit mycket tydlig på den punkten. Det var det första jag räknade upp. Lennart Daléus kan vara fullkomligt säker. Vi är utomordentligt väl representerade i alla de delar av landet

som både har tillväxtkraften och tillväxtproblemen. Vi måste stå för solidaritet. Det tänker vi göra.

Vad Lennart Daléus bör fundera på är var han hittar en annan politisk kraft som han kan samarbeta med när det gäller att åstadkomma regional balans. Finns det i högern? Det tror jag aldrig att Centern har trott. Förhoppningsvis inte heller Lennart Daléus.

Prot. 1998/99:111

16 juni

Partiledardebatt

Anf. 49 LENNART DALEUS (c) replik:

Fru talman! Var inte så skraj för de 50 miljarderna. Det är mycket pengar. Det är jag klar över. Men bron där statsministern bor kostar 20 miljarder. Investeringarna i OS i Sverige skulle ha gått på 12 miljarder. Det är pengar som inte ligger så väldigt långt ifrån vad som kunde vara en avgörande framtidssatsning för Sverige, om statsministern vågade. Var inte så rädd för de stora talen, om de leder till någonting som är bra för Sverige och svensk utveckling. De stora talen fanns med när det gällde järnvägen, när det gällde telekommunikation och när det gällde elektrifieringen. Var inte så rädd för dem.

Titta inte bara på problemen. Gör någonting åt dem. Gör inte som ni har gjort hittills, då ni har höjt arbetsgivaravgifterna för företag som behöver utvecklas i Norrlands inland. Se till att få av jordbruket ryggsäcken. Lägg inte infrastruktursatsningar på stora motorvägar i de stora städerna, medan ni låter infrastrukturen ute i landet förfalla.

Titta inte, gör någonting.

Fundera på det över sommaren.

Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Även om Lennart Daléus nu har lovat att bli tydligare inför stämman behöver det inte betyda att han skall riva av allting: lägre skatt för jordbruket, sänkta arbetsgivaravgifter, 50 miljarder i extra satsningar på infrastrukturen.

Jag kan vara med om allt det, men inte samtidigt. Vi har regeringsansvaret. Vi tänker inte fördärva den sanering av ekonomin som Lennart Daléus företrädare var med om att genomföra.

Trevlig stämma!

Anf. 51 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Statsministern talade väl tills han kom in på politik. Då sade han bl.a.: Det finns aldrig någon risk med att låta en demokratisk process ta tid.

Så ger man handlingsförlamningen en ideologisk överbyggnad. Så motiverar man: inget besked om EMU, inget besked om skatter, inget besked om företagsklimatet, inget besked om lönebildningen.

Det är naturligtvis helt fel. Demokrati skall präglas både av legitimitet och effektivitet.

Alla som kan öppna en tidning eller slå på TV:n vet att uttrycket demokratisk process är en s.k. eufemism, en förskönande omskrivning för ett sönderfall. Inslagen där är presskonferenser, som den i går där vi kunde höra vår statsminister säga: Jag är inte sur. Jag är arg och besviken. Det är sådana scener som gör att regeringen aldrig kommer till skott med det som är viktigt.

Statsministern säger att de som har lyssnat har hört att det inte finns något borgerligt alternativ. Han tillhör inte den kretsen, eftersom han ständigt går omkring och pratar med andra här. Men de som har lyssnat vet att vi har pekat på ett antal förslag som borde till.

För att gå statsministern till mötes har vi pekat på ett socialdemokratiskt dokument, nämligen Blairs och Schröders. Då säger statsministern att vi svenskar har varit inne och petat i det. Det tror jag inte ett ögonblick på. Jag har läst det. Det finns inte en mening i det dokumentet som ni kan ha skrivit, för ni är emot alltihop. Om ni har varit inne och petat i det, varför har ni i så fall inte ställt er bakom det? Det är ju därför att ni inte stöder det. All er politik visar att ni inte stöder det.

Statsministern säger att det finns regeringschefer ute i Europa som ångrar att de har gått med i EMU. Vilka då? Nämn namnen på dem. Det skulle vara mycket intressant att få veta.

Statsministern talar också mycket om solidaritet. Jag tror att det klingar falskt för de handikappade. Det klingar falskt för änkorna. Det klingar falskt för dem som är engagerade för en solidarisk biståndspolitik och för dem som arbetar för en human flyktingpolitik.

Fru talman! Det finns mycket i det här landets politik som borde ändras.

(Applåder)

Anf. 52 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Jag trodde att statsministern skulle göra av med sin tid på detta halvt infantila inlägg från Leijonborg.

I många debatter har jag känt mig vara ensam om att kritisera kristdemokraterna för deras hyckleri. Därför känns det bra att även statsministern har markerat.

Det känns fullständigt meningslöst att samla ihop pengar i statsbudgeten och skicka ut dem till kommunerna när Alf Svensson, i stället för att satsa på vård, skola och omsorg, satsar pengarna på att sänka skatten. Det är ett hyckleri utan like som framför allt kristdemokraterna ägnar sig åt.

Anf. 53 TALMANNEN:

Repliken gäller statsministerns anförande.

Anf. 54 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Jag ville bara instämma i Göran Perssons analys av kristdemokraterna.

Göran Persson sade att fördelning och tillväxt ligger som viktiga punkter i det moderna socialdemokratiska konceptet. Det känns jobbigt att gång på gång behöva påminna om att den ekologiska uthålligheten också borde ingå i ett modernt koncept, särskilt i ett nytt rödgrönt koncept.

Jag vill ställa några korta frågor. Vi skall inte diskutera EU-frågor, säger Göran Persson. Men ett antal viktiga verk, t.ex. Livsmedelsverket, har en EU-ryggsäck.

Livsmedelssituationen i Europa är inte den bästa. Vi har fått förgiftad läsk i ett antal länder, hormonkött och dioxiner osv. Livsmedelsverkets EU-ryggsäck är ganska stor. Verket klarar inte av sina grundläggande

uppgifter, tillsyn och annat. Det har man klagat på. Mycket går till att klara EU-direktiven och EU-omställningen. Därmed tappar man det man egentligen var stadd att göra. Det problemet måste lösas på något sätt. Är statsministern villig att se till att lösa t.ex. problemet för Livsmedelsverket?

Kemikalieinspektionen har också en EU-ryggsäck. När Sverige skall vara ordförandeland i EU leder det till ökade kostnader också för dessa myndigheter. Då måste det också tillskjutas pengar.

Jag har en fråga till. Den gäller vapenexporten. Som statsministern vet vill vi avveckla vapenexporten. Vi anser att den bidrar till ofred, militarisering och upprustning. Därför tycker vi att det var helt fel att sälja vapen till Indien och Pakistan.

I samband med att dessa länder gjorde provsprängningar med kärnvapen krävde Sverige att EU skulle sluta leverera vapen till området. Det var ett EU-embargo. Det var en bra svensk hållning.

Nu har striderna mellan Indien och Pakistan återigen trappats upp. Svenska vapen används. Jag har två frågor till statsministern. Kommer regeringen att åter kräva ett vapenembargo i EU? Tänker den svenska regeringen tillåta att vapen forslas till Indien?

Anf. 55 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Angående livsmedelskontrollen har jag samma uppfattning som Birger Schlaug. Det är angeläget och det är en hård press på våra myndigheter. Vi får titta på den saken i vårt gemensamma budgetarbete i höst.

Birger Schlaug tog upp vapenexporten. Förra gången tog vi ett initiativ i EU. Vi blev helt ensamma. Ingen annan stöttade vår linje.

FN bör stötta ett sådant embargo. Vi har all anledning att önska att så sker. Utan ett FN-embargo kommer vi inte att kunna avstå från att fullfölja våra leveranser av reservdelar.

Anf. 56 TALMANNEN:

Detta fick bli det sista inlägget i dagens partiledardebatt, som därmed är avslutad.

Jag tackar partiernas företrädare för er medverkan.

2 § Ledighet, m.m.

Talmannen meddelade att *Lars U Granberg* (s) ansökt om föräldraleddighet under tiden den 16 september–17 december 1999.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Bengt Niska* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för *Lars U Granberg*.

3 § Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet

Talmannen meddelade att statistiska uppgifter om riksdagsarbetet delats ut till kammarens ledamöter.

Statistiken skulle fogas som bilaga till detta protokoll.

4 § Meddelande om justering av protokoll

Talmannen meddelade att justering av återstående protokoll skulle ske vid bordlägningsplenium *tisdagen den 17 augusti kl. 16.00*.

5 § Meddelande om riksmötet 1999/2000

Talmannen meddelade att riksmötet 1999/2000 skulle inledas med upprop *tisdagen den 14 september kl. 11.00*. Öppnandet skulle äga rum *kl. 14.00* samma dag.

6 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1998/99:123 till trafikutskottet

1998/99:143 till konstitutionsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner skulle förlängas till fredagen den 17 september 1999.

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 16 juni

1998/99:744 av *Berndt Ekholm* (s) till statsrådet Leif Pagrotsky
Vapenembargo mot Indien och Pakistan

1998/99:745 av *Erling Wälivaara* (kd) till jordbruksministern
Jakttid på B-områden

1998/99:746 av *Tommy Waidelich* (s) till socialministern
Rättigheter enligt LSS

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll *tisdagen den 14 september*.

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 16 juni

1998/99:688 av *Barbro Westerholm* (fp) till utrikesministern
Kvinnors ställning i Iran

1998/99:691 av *Catharina Hagen* (m) till näringsministern
Utflyttning av kvalificerad arbetskraft

1998/99:697 av *Anne-Katrine Dunker* (m) till finansministern
Reklamskatten och presstödet

1998/99:711 av *Roy Hansson* (m) till finansministern
Idrottens beskattning

1998/99:712 av *Per Bill* (m) till utbildningsministern
Reglerna för antagning till forskarutbildning

1998/99:714 av *Helena Bargholtz* (fp) till socialministern
Livsvillkoren för familjer med rörelsehindrade barn

1998/99:715 av *Kenneth Johansson* (c) till socialministern
De särskilda ungdomshemmen

1998/99:717 av *Berndt Ekholm* (s) till miljöministern
Miljövänliga transporter

1998/99:718 av *Kenneth Lantz* (kd) till finansministern
Preventiv ekonomisk kontroll

1998/99:719 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialministern
Skattehöjning för våtsnus

1998/99:720 av *Tuve Skånberg* (kd) till näringsministern
Utbyggnad av E 4:an

1998/99:722 av *Kenneth Johansson* (c) till statsrådet Mona Sahlin
Industriella utvecklingscentra

1998/99:723 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesministern
Iranska judar

1998/99:724 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Ulrica Messing
Vardagsdiskriminering

1998/99:725 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Ulrica Messing
Integrationsverkets styrelse

1998/99:726 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till kulturministern
Nazistiskt och rasistiskt våld

1998/99:728 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Ingegerd Wärners-
son

Nazistiskt och rasistiskt våld
1998/99:729 av *Marianne Andersson* (c) till socialministern

Elöverkänslighet
1998/99:730 av *Inga Berggren* (m) till näringsministern

Godstransportproblemen i Skåne
1998/99:731 av *Inga Berggren* (m) till näringsministern

Uppgradering av E 6:an

1998/99:732 av *Marianne Andersson* (c) till socialministern
Funktionshindrade

1998/99:734 av *Maud Ekendahl* (m) till socialministern
Sjukhus i privat regi

Svaren redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 september.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.27 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 12.45 då avslutningen skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 12.45.

Avslutning

9 § Avslutning

Anf. 57 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Snart är det äntligen dags att gå ut i den blomstertid som väntar på oss därute. Riksmötet fortsätter, men vi har nu kommit till avslutningen på vårens arbete.

Detta första riksdagsår av den nya mandatperioden har för många av oss i denna kammare inneburit stora omställningar, både för gamla och nya, för att under månadernas gång axla nytt ansvar och växa in i förändrade arbetsuppgifter. Det är en del av dynamiken i riksdagsarbetet. Det gynnar nytänkande och bidrar därmed – det är jag övertygad om – till att stärka demokratin.

Utveckling och förändring präglar också på många sätt formerna för riksdagsarbetet. Arbetet inom Riksdagskommittén, som tillsattes i höstas, är ett exempel på detta. Riksdagens ledningsorganisation, budgetprocessen, uppföljning, utvärdering och revision samt riksdagens arbete med EU-frågor är de fyra huvudområden som Riksdagskommittén har i uppdrag att utvärdera och föreslå förändringar av.

Arbetet engagerar både ledamöter och personal på bred front. Vi kommer att få en djupgående och intressant belysning av de olika områdena, och därmed också goda förutsättningar för bra beslut. I augusti samlas Riksdagskommittén för två dagars överläggningar, med inriktningen att arbetet skall leda till förslag till beslut kommande år.

Det internationella samarbetet har också satt sin tydliga prägel på riksdagsarbetet. Det har handlat om återkommande uppgifter i vardagen, som att ta hand om våra många internationella besök, inte minst från länder i demokratisk utveckling, och att arbeta med att utveckla formerna för detta.

Men vi har också haft förmånen att ta emot och lyssna till enastående personligheter, som Sydafrikas president Nelson Mandela och nu, nyligen, Förenta nationernas generalsekreterare Kofi Annan.

Jag kan i detta sammanhang också informera om att jag har inbjudit talmännen i de nationella parlamenten inom EU:s medlemsländer till möte i Sveriges riksdag under hösten år 2001 och att denna inbjudan har accepterats.

Samarbetet inom denna krets har kommit in i ett konstruktivt och framåtsyftande skede. Mötet här i riksdagen blir ett av många nödvändiga steg i arbetet för att stärka de nationella parlamentens roll – och därmed demokratin – inom det europeiska samarbetet.

Ärade riksdagsledamöter! Kära kolleger och vänner! Vi som finns här församlade har anförtrots det finaste uppdrag en individ kan få: att företräda medborgarna i en demokrati.

Men jag tror att vi är många i just den här stunden som efter detta förändringens arbetsår känner oss ganska slitna av vardagen, av stress och krav, ibland också av känslor av otillräcklighet, och av en tung och splittrad arbetsbörda.

Det uppdrag vi har, och hur vi tar ansvar för detta, utsätts för hård granskning av medborgarna och medierna, och så skall naturligtvis ske.

Men vi måste också få lov att vara människor med allt vad det innebär av personlighet, erfarenhet och kompetens, men också av egenheter, ja till och med av brister och ofullkomligheter ibland. För sådan är människan.

Att ledamöterna i Sveriges riksdag har en god förankring i och ansvar för vanligt vardagsliv, med familj, barn och äldre släktingar, är något närmast unikt i ett internationellt parlamentariskt perspektiv, och det är något att värna om och utveckla, ty det är, enligt min mening, grundstenen i en demokrati.

Jag vill också framhålla att jag, från min speciella utgångspunkt – och talmannen ser ledamöterna – med stor uppskattning och respekt har följt ledamöternas kunniga och engagerade insatser i kammarens och riksdagens arbete.

Den blomstertid som nu väntar oss ger en möjlighet till avkoppling och till att hämta nya krafter. Det kan också vara ett tillfälle att stanna upp och tänka efter – vad behöver jag av egen tid – för utveckling, för utbildning, för stimulans i form av natur- och kulturupplevelser, för mig själv – för att bli en ännu bättre människa och förtroendevald.

Att vara riksdagsledamot i år 1999 är något helt annat än för några decennier sedan – det vet vi som var med också då. Mycket har förvisso blivit bättre, men kraven också hårdare och arbetet tyngre. Det gäller inte minst tempot och kravet att alltid vara tillgänglig – uppkopplad, som termen lyder vid slutet av detta årtusende. Denna nya möjlighet till information och tillgänglighet skall naturligtvis användas, men måste, som allting annat, användas med omdöme.

Vi måste också kräva utrymme för koncentration utan avbrott och splittring, till tid och eftertanke – det som alltid varit demokratins och också den enskilda människans förutsättningar och möjlighet till överlevnad.

Ärade riksdagsledamöter! Jag vill ta tillfället i akt att tacka alla ledamöter och all personal som under detta arbetsår, både i vardagen och vid

mer högtidliga tillfällen, har bidragit till en god utveckling av riksdagsarbetet och det internationella samarbetet och därmed till att stärka riksdagens roll och anseende, här hemma och över gränserna.

Ett särskilt varmt tack för goda insatser och gott samarbete vill jag rikta till de vice talmännen, till gruppledarna, till de oförtröttligt nitiska men också mänskliga kvittningsmännen och till kammarsekreterarna.

Valet till Europaparlamentet har resulterat i att en av riksdagens ledamöter lämnar riksdagen.

Pierre Schori kom till riksdagen 1991 med ett långt och stort internationellt engagemang, som han fortsatte inom utrikesutskottet, som dess vice ordförande 1991–1994 och efter valet 1994 som statsråd i Utrikesdepartementet med ansvar för internationellt utvecklingssamarbete och migrationsfrågor.

Vi tackar Pierre Schori för insatserna i Sveriges riksdag och önskar honom varmt lycka till i det nya uppdraget.

Jag vill också rikta ett tack till Ingegerd Sahlström, som under våren lämnat riksdagen för att bli förbundsrektor på TBV.

Ingegerd Sahlström har varit riksdagsledamot i mer än ett decennium och ledamot av bl.a. kultur- och konstitutionsutskotten samt vice gruppordförande.

De senaste åren har Ingegerd Sahlström varit statssekreterare i Arbetsmarknads- och Jordbruksdepartementen, med ansvar för jämställdhetsfrågor.

Ärade ledamöter! Kära vänner! En talman skall alltid vara strikt neutral och objektiv. Även att favorisera och lyfta fram en speciell färg kan möjligen riskera att uppfattas som ett ställningstagande.

Trots detta dristar jag mig till att citera Gustaf Fröding – ”Ett grönt blad på marken” – därför att han så inkännande tolkar vår längtan och kärlek till naturen, som är så alldeles särskilt stark vid denna tid:

Grönt! Gott,
friskt, skönt vått!
Rik luft, mark!
Ljuvt stark,
rik saft,
stor kraft!
Friskt skönt
grönt!

Det önskar jag nu er alla. Varmt tack för detta riksdagsår. Jag önskar er en skön och avkopplande, men också stimulerande sommar!

(Applåder)

Anf. 58 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Från kammarens ledamöter vill jag framföra vår stora uppskattning och vårt varma tack till talmannen liksom till de vice talmännen.

Vi ledamöter har många skäl att vara tillfreds med vår arbetsplats. I och för sig är det inte så självklart att ett parlament puttrar av trivsel, eftersom det är där som meningarna bryts, och det är där som partierna för en hård kamp om både besluten och om opinionen. Därför är det rätt

enastående att riksdagen kan vara en så vänlig och trivsamt arbetsplats som den faktiskt är.

Det är också imponerande att riksdagen i så hög grad har blivit en internationell mötesplats, där det så gott som dagligen sker diskussioner och möten med besökare från andra länder. Världen har kommit oss närmare, och talmannen har en avgörande roll för att göra något så svenskt som riksdagen också till en internationell mötesplats.

Det är med glädje och rörelse som vi minns, det som också fru talmannen påminde oss om, den historiska högtidsstunden i riksdagens andrakammarsal när Nelson Mandela talade till oss om Sydafrikas väg till fred och försoning.

Vi ber att få tacka för god ledning i riksdagen och i kammaren. Och vi tackar alla er som arbetar i riksdagen för ert som vanligt ovanligt goda humör, ert engagemang, er skicklighet och er generositet.

Utöver detta varma tack har jag en sak till på hjärtat. Tänk om vi den här gången kunde slippa malört i bägaren, dvs. slippa läsa skrivelser om att riksdagsledamöterna nu tar ledigt i 13 veckor och slippa läsa vilseledande enkäter med frågor, t.ex.: Tycker du att det är rätt att riksdagens ledamöter skall bevilja sig sommarledigt i tre månader?

Nej, det är inte rätt, och det är inte heller sant. Erfarenheten tycker jag visar att vi måste vara noggranna när vi beskriver vad som verkligen händer när riksdagsarbetet går över i sin sommarfas. Som talmannen sade fortsätter riksmötet. Men av naturliga skäl är det inte så självklart för andra som för oss att det politiska arbetet fortsätter, att riksdagen varken bommas igen eller stänger ute sina ledamöter.

Många av oss kommer att träffas i politiska sammanhang redan nästa vecka och många av oss kommer att ställa skriftliga frågor till statsråden som de skall svara på under sommaren. Det politiska arbetet kommer att gå vidare på många olika sätt under sommaren. Det är tydligen nödvändigt att vi talar om detta och det är tydligen också nödvändigt att vi upprepar detta gång på gång.

Men visst skall vi också ta vara på de möjligheter som finns till vila och avkoppling. Vi skall ta för oss av den fagra svenska sommaren. Vi skall uppleva hur mycket skönare det är att lyssna på lärkans drillande än på vöteringssignalens entoniga tutande.

Låt oss bära med oss att även en kall och regnig dag kan en varm tanke få solen att lysa. I den andan önskar vi talmannen, vice talmännen, riksdagsdirektören och alla er som arbetar i riksdagen en riktigt varm och skön sommar. Tack skall ni ha!

(Applåder)

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 29
(delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Barbro Nordström

1 § Partiledardebatt.....	1
Anf. 1 LARS TOBISSON (m)	1
Anf. 2 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	3
Anf. 3 LARS TOBISSON (m) replik	4
Anf. 4 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	5
Anf. 5 LARS TOBISSON (m) replik	6
Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	6
Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik	7
Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	7
Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik	7
Anf. 10 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	8
Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik	9
Anf. 12 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	9
Anf. 13 LARS TOBISSON (m) replik	10
Anf. 14 GUDRUN SCHYMAN (v)	10
Anf. 15 LARS LEIJONBORG (fp) replik	12
Anf. 16 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	13
Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik	14
Anf. 18 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	14
Anf. 19 LENNART DALÉUS (c) replik	15
Anf. 20 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	16
Anf. 21 LENNART DALÉUS (c) replik	16
Anf. 22 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	17
Anf. 23 ALF SVENSSON (kd)	17
Anf. 24 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	22
Anf. 25 ALF SVENSSON (kd) replik	22
Anf. 26 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	22
Anf. 27 ALF SVENSSON (kd) replik	23
Anf. 28 LENNART DALÉUS (c)	23
Anf. 29 LARS LEIJONBORG (fp)	27
Anf. 30 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	30
Anf. 31 LARS LEIJONBORG (fp) replik	30
Anf. 32 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	31
Anf. 33 LARS LEIJONBORG (fp) replik	31
Anf. 34 BIRGER SCHLAUG (mp)	31
Anf. 35 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
Anf. 36 LARS TOBISSON (m) replik	39
Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	39
Anf. 38 LARS TOBISSON (m) replik	40
Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	41
Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	42
Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	43
Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	44
Anf. 43 ALF SVENSSON (kd) replik	44
Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	45
Anf. 45 ALF SVENSSON (kd) replik	45

Anf. 46	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	45
Anf. 47	LENNART DALÉUS (c) replik.....	46
Anf. 48	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	46
Anf. 49	LENNART DALÉUS (c) replik.....	47
Anf. 50	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	47
Anf. 51	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	47
Anf. 52	BIRGER SCHLAUG (mp) replik	48
Anf. 53	TALMANNEN	48
Anf. 54	BIRGER SCHLAUG (mp) replik	48
Anf. 55	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	49
Anf. 56	TALMANNEN	49
2 §	Ledighet, m.m.	49
3 §	Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet	50
4 §	Meddelande om justering av protokoll.....	50
5 §	Meddelande om riksmötet 1999/2000	50
6 §	Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	50
7 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	50
8 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	51
	Ajournering.....	52
	Återupptagna förhandlingar	52
9 §	Avslutning	52
	Anf. 57 TALMANNEN	52
	Anf. 58 JAN BERGQVIST (s).....	54
10 §	Kammaren åtskildes kl. 13.01.	56

